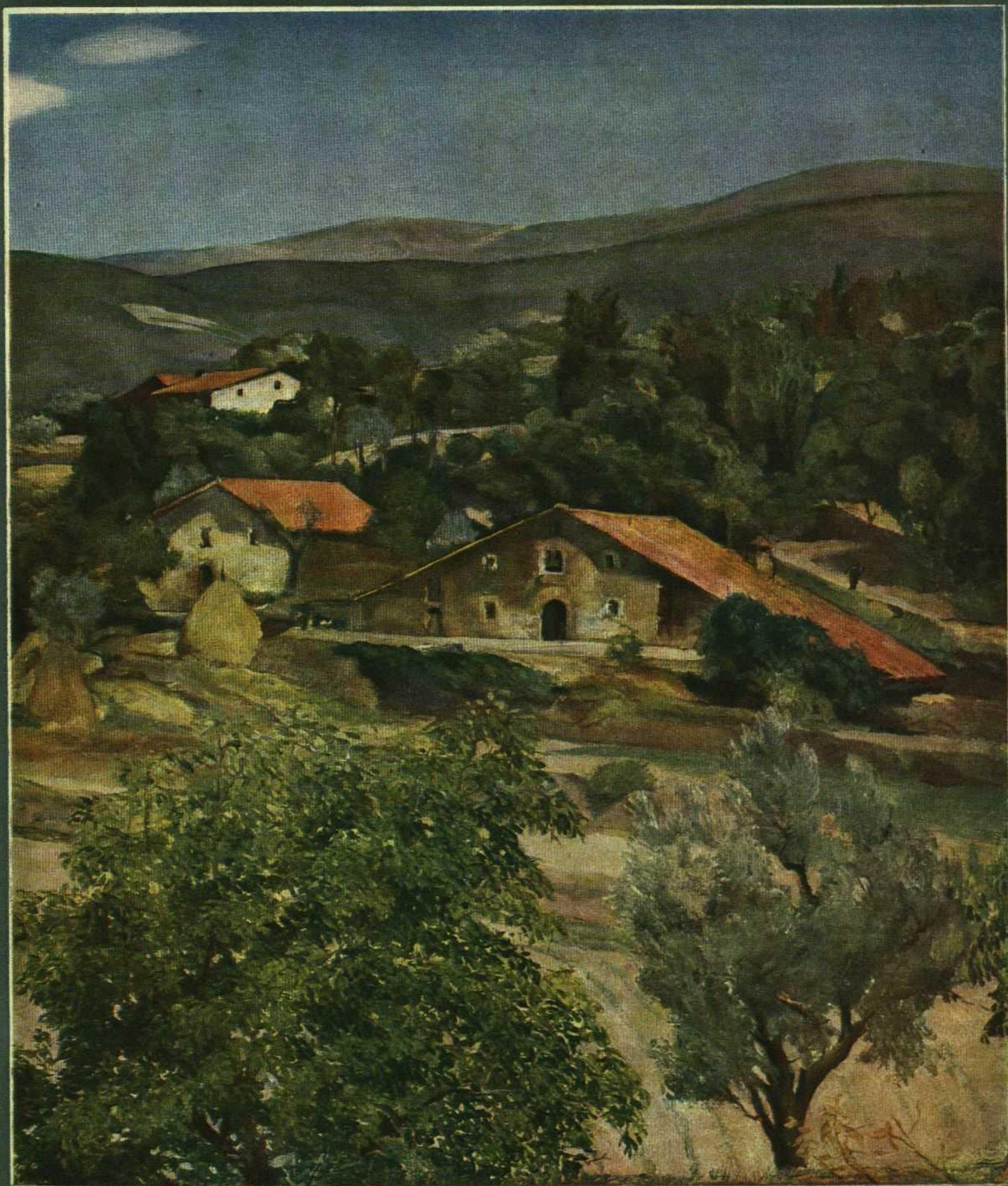

D'ACI I D'ALLÀ

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ
LLIBRERIA CATALONIA: PLAÇA CATALUNYA, 17

Juliol 1925

Preu: ptes. 1'50

No es deixin enganyar
i exigir sempre aquesta
marca i nom
BELLESA (registrada)

BELLESA

PARÍS I BERLÍN
Gran Prix
et Médailles d'Or

Depilatori Bellesa Té fama mundial per ésser l'únic inofensiu i que fa desaparèixer a l'acte el *borrisol de la cara, braços, etc.*, extirpant l'arrel sense molèstia per al cutis. L'únic que ha obtingut el Gran Premi.

Loció Bellesa ES EL SECRET DE LA DONA I DEL HOME PER A REJOVENIR EL SEU CUTIS. Especialment preparada i de gran poder reconegut per a fer desaparèixer les *arrugues, grans, barbs, aspereses, etc.* Dóna fermesa i desenrotllament als pits de la dona. Absolutament inofensiva.

Tintura Winter Basta una sola aplicació per a que desapareixin les canes. Serveix per al cabell, barba, o bigoti. Dóna matisos perfectament naturals i inalterables. Demanin-la *negra, castany-obscur, castany natural, castany clar, ros*. Es la millor, més pràctica i més econòmica.

Pelifer Bellesa Vigoritza el cabell i el fa renàixer als calbs, per rebel que sigui la calvície.

Almendrolina Bellesa ES LA REINA DE LES CREMES. Un sol pot rejovenix i embelleix el cutis d'una manera admirable. Completament inofensiva. La dona jove realça i conserva sa formosura i la dona d'edat recobra l'imperi de la bellesa. Finíssim perfum.

Es l'ideal **Rhum Bellesa** Fora canes A BASE DE NOGUER. Basten unes gotes durant sis dies per a que desapareixin les canes, tornant-les a son primitiu color amb extraordinària perfecció. Usant-lo una o dues vegades per setmana, s'eviten els *cabells blancs*, puix sens tenyir-los els hi dóna color i vida. Es inofensiu fins per als *herpètics*. No taca, no embruta, ni engrassa. S'usa de la mateixa manera que el Rom-quina.

Polvos Bellesa De qualitat superfina i els més adherents al cutis.

DE VENDA: A les principals Perfumeries, Drogueries i Farmàcies d'Espanya, Amèrica i Portugal. — **Depositaris:** A Buenos Aires, D. Lluís Badia, carrer Bernardo Irigoyen, 263. — A l'Havana, D. Enric Tayà, carrer Dragones, 92, Telèfono A-3186. — A Panamà, D. Pere Pujolàs, «Farmàcia Espanyola» — **Fabricants:** Argente Germans, BADALONA

L'ENCIS DE LA CASA MODERNA

s'assoleix amb les creacions de la
MANUFACTURE PARISIENNE

en MOBLES
de JONC

MARCA
M^EPNE
REGISTRADA

FILLS
de J. BARÓ

TALLERS
Riera S. Miquel,
n.º 88

Telèfon 686 G.

Salons d'Exposició i Vendes: PASEIG DE GRACIA, 115 - BARCELONA

T O S

Catarros, Bronquitis, Asma, Refredats, Tosferina, Grippe, es curen prenent l'acreditat medicament

XAROP FIGRAN

De venda en Farmàcies i Centres d'específics

LABORATORI
HIGIONE

DIPUTACIÓ, 73
BARCELONA

ANÈMIA

Clorosi, debilitat, inapetència, convalescència i la pobresa de sang, es curen prenent el poderós tònic reconstituent

GOTES ROYEN

(SANGUÍNEES)

De venda en Farmàcies i Centres d'específics

LABORATORI
HIGIONE

DIPUTACIÓ, 73
BARCELONA

LECHE CONDENSADA MARCA LA LECHERA

La única que reemplaza ventajosamente a la leche fresca en la alimentación de los niños y en los usos domésticos. Folletos gratis a quien los solicite de la SOCIEDAD NESTLÉ, A. E. P. A. Gran Vía Layetana, 41 - Barcelona

REMINGTON

LA MÀQUINA PORTÀTIL
PER EXCEL·LÈNCIA

Trafalgar, núm. 6
BARCELONA

i en totes les més grans
capitals i poblacions impor-
tants del món. -----

Sempre esbelta

Per a evitar la dilatació dels teixits (ventre), vostè deu usar el cenyidor GLAXIS. Confeccionat al teler en combinació elàstica de resistència. Substitueix amb superior avantatge a la cotilla Pes ploma. Per aquesta característica no li ocasionarà la menor molèstia. Demani fullets, adjuntant segell de correus de 35 cèntims a

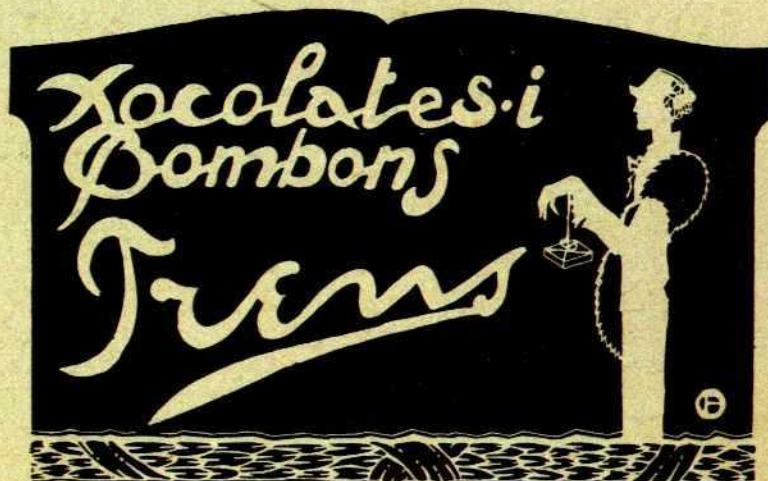
Institut Ortopèdic
Sabaté i Alemany
Canuda, - Barcelona

A. LÓPEZ LLAUSÁS

IMPRESSOR

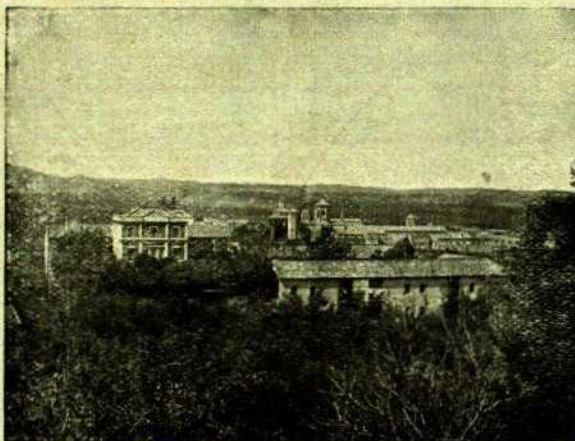
DIPUTACIÓ, 95
BARCELONA

GRAN BALNEARI ESPLUGA DE FRANCOLÍ

PROPIETARI:
Dr. SALVADOR ROCA BALLBER

37 XALETs
*que es lloguen per mesos i per
temporada, de 170 a 2,500
pessetes al mes*

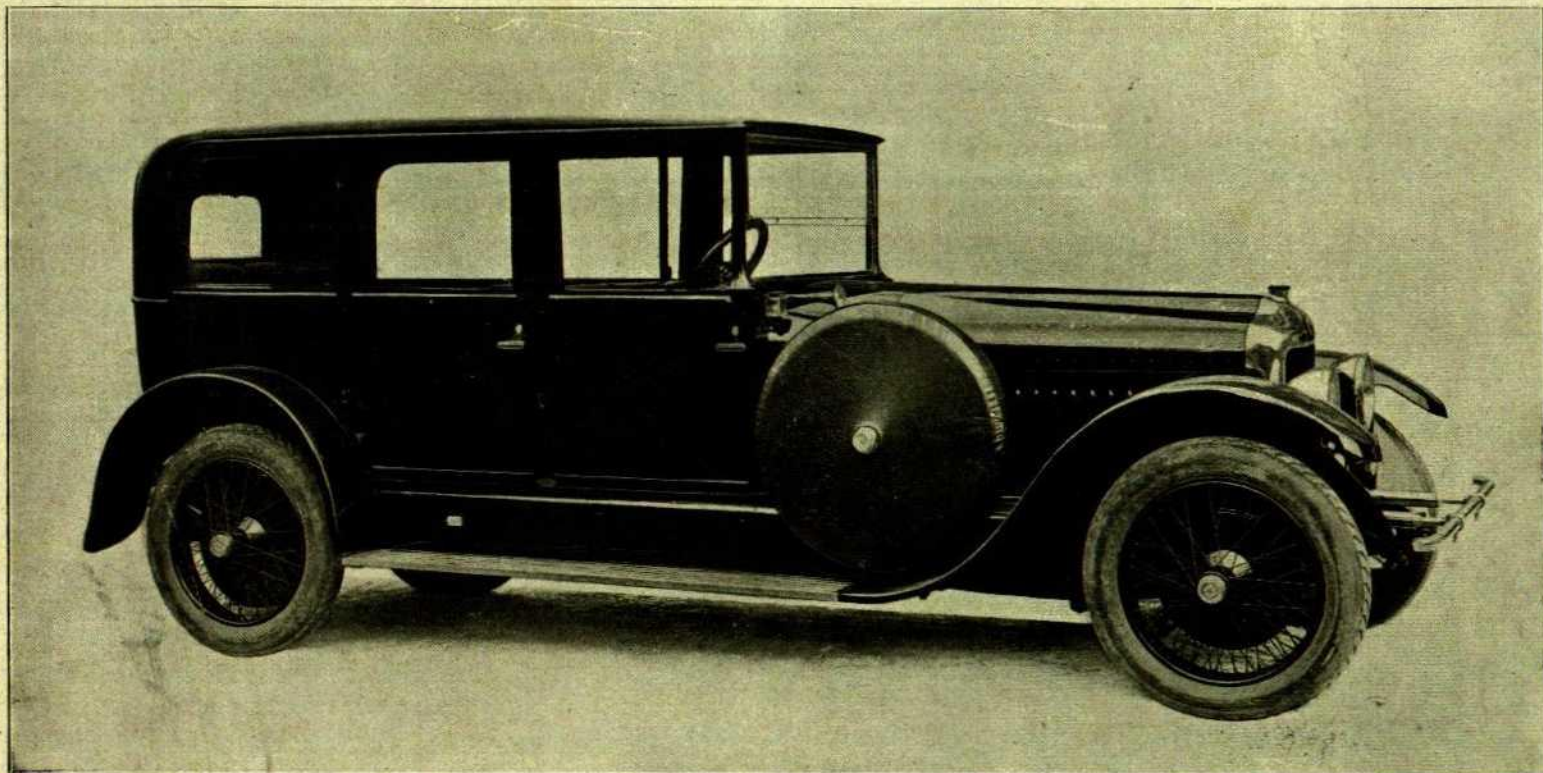
VILLA ENGRACIA I POBLET

ADMINISTRACIO A BARCELONA:
Bruch, 114, pral. - Teléfon 6. 1339

**HOTEL VILLA
ENGRACIA**
*de primer ordre, noves reformes
cuina excel·lent*

*Clima excel·lent de repòs, a 600 metres sobre el nivell del mar. Parcs i boscos creuats per 50 quilòmetres
de carreteres. Estació del ferrocarril de Lleyda a Tarragona. Aigua regenadora FONT DEL FERRO.
Hostatge senzill i confortable a la MASIA DE L'AIGUA. Teléfon, electricitat, automòbils, jocs.
Misses i Rosari diaris a l'església de l'Establiment*

Automòbils "MINERVA"

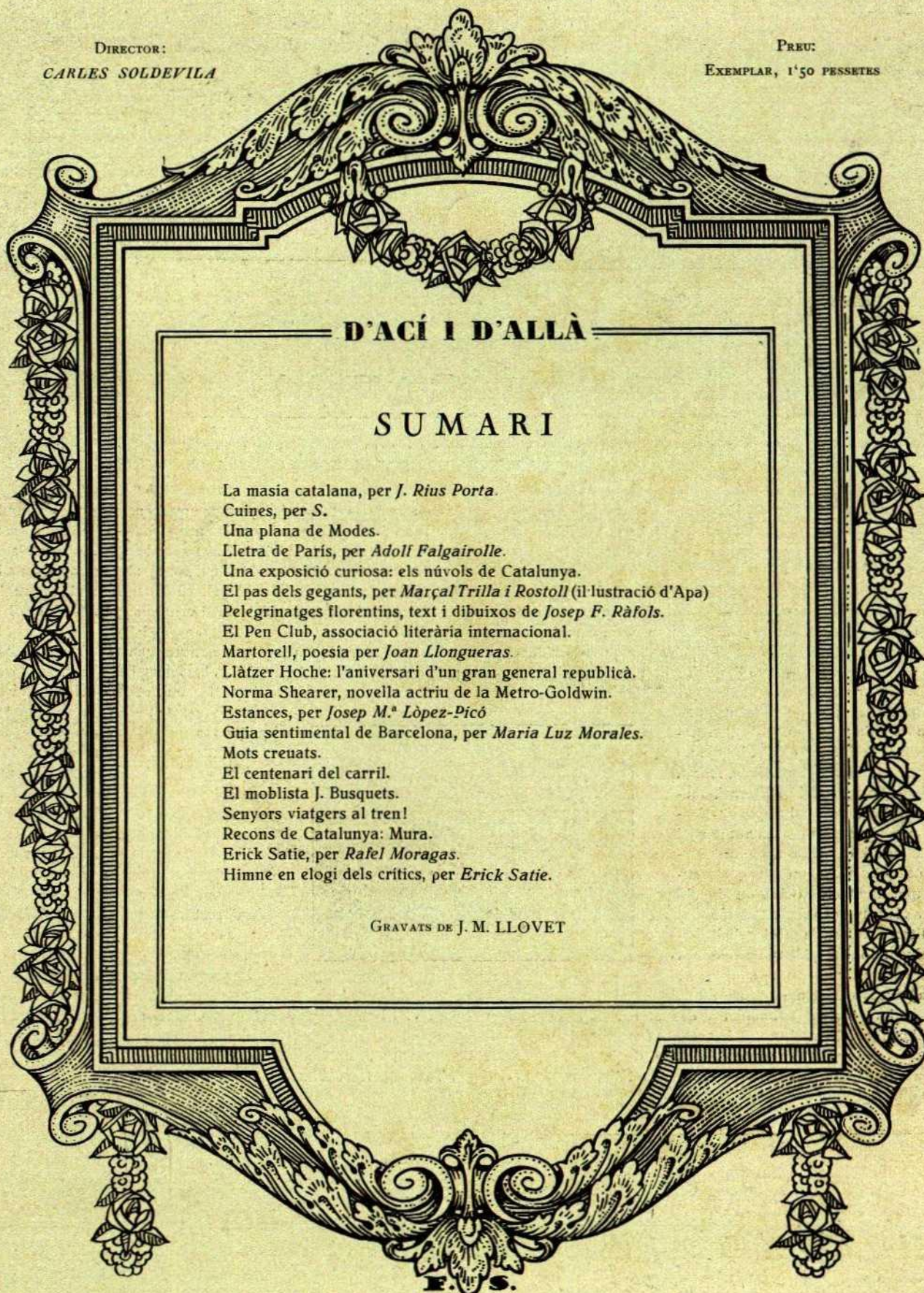

AUTOMÓBIL SALÓ

Plaça de Catalunya, 18 : Trafalgar, 52 : Diagonal, 429
BARCELONA

DIRECTOR:
CARLES SOLDEVILA

PREU:
EXEMPLAR, 1'50 PESSETES

D'ACÍ I D'ALLÀ

SUMARI

La masia catalana, per *J. Rius Porta*.
 Cuines, per *S.*
 Una plana de Modes.
 Lletra de París, per *Adolf Falgairolle*.
 Una exposició curiosa: els núvols de Catalunya.
 El pas dels gegants, per *Marçal Trilla i Rostoll* (il·lustració d'Apa)
 Pelegrinatges florentins, text i dibuixos de *Josep F. Ràfols*.
 El Pen Club, associació literària internacional.
 Martorell, poesia per *Joan Llongueras*.
 Llätzer Hoche: l'aniversari d'un gran general republicà.
 Norma Shearer, novella actriu de la Metro-Goldwin.
 Estances, per *Josep M.ª López-Picó*
 Guia sentimental de Barcelona, per *Maria Luz Morales*.
 Mots creuats.
 El centenari del carril.
 El moblista *J. Busquets*.
 Senyors viatgers al tren!
 Recons de Catalunya: Mura.
 Erick Satie, per *Rafel Moragas*.
 Himne en elogi dels crítics, per *Erick Satie*.

GRAVATS DE J. M. LLOVET

F. S.

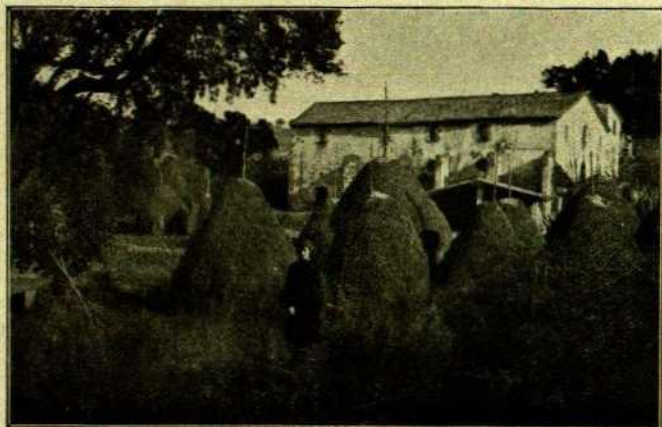
ABONAMENT:

BARCELONA: ANY, 15 PTES.
 FORA: » 16 »
 AMÉRICA: » 18 »
 ESTRANGER: » 22 »

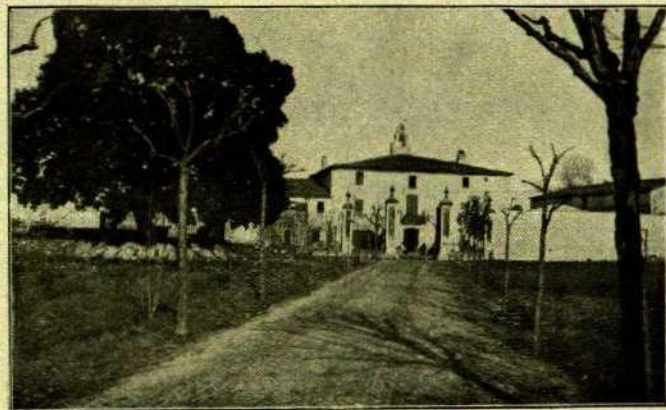
REDACCIO I ADMINISTRACIO:
 Llibreria Catalònia : Plaça Catalunya, 17
 TELÈFON 4789 A

ABONAMENT:

BARCELONA: semestre, 8 PTES.
 FORA: » 8'50 »
 BARCELONA: trimestre, 4 »
 FORA: » 4'50 »

El grup dels pastors, companya de les masies

Una entrada amb barri

LA MASIA CATALANA

EXPLICACIÓ D'UN VAST PROJECTE I D'UNA GENEROSA INICIATIVA

SOTA la iniciativa del gran català En Rafel Patxot i Jubert, d'una temporada ençà, el benemèrit «Centre Excursionista de Catalunya», aquest fogar de cultura, que, com un potent lluminar excel·leix en la nostra terra, està estudiant la *Masia Catalana*.

En Patxot, l'arbre mestre de la «Fundació Rabell Vídua Romaguera», va tenir la bella pensada de posar-se d'acord amb els homes del «Centre Excursionista» per tal de dur a terme aquest important estudi, en totes les seves característiques com eel·lula social del nostre poble, evidenciant la manera com aquestes han influït en l'espiritualitat catalana, i els beneficis que llur existència comporten a Catalunya.

Els caires d'aquesta tasca ben clarament diuen que consisteixen en un ample estudi de l'Arquitectura, del Mobiliari, la Indumentària, la gleba i l'aspecte jurídic, el folklòric, toponímic, moral, pintoresc, social, geogràfic, religiós, literari, musical, etnogràfic, històric, etc., dades que el «Centre Excursionista» està reunint i ordenant per tal d'arribar a la publicació del llibre, que esdevindrà un monument bibliogràfic, un llibre atractiu, de bella experimentació social, on tinguin d'anar-hi a pouar els estudiosos.

La responsabilitat científica d'aquest treball pertoca al «Centre Excursionista», i la tasca comença prenent la *villa* romana com punt de partida, per tal de deriva envers els esmentats aspectes.

«Si aquest treball es realitza bellament — diu el seu iniciador — ben segur n'haurem el conhort de reviuir-hi el concepte fonamental de la família esplaïant-se en el seu propi fogar, de la natura de la qual és sortit, i forjant aquell quelcom que tots servem a dintre, fent-nos més forts que

les enganyoses traïdories que ens envolten.» «Aquesta «Fundació» — deia En Patxot en indicar els seus propòsits — concebuda com un complex encloent de modalitats diverses de la cultura catalana, ja de bell començament va reservar-hi lloc d'honor al «Centre Excursionista». I en fer això es dalia per a complir el seu deure cívic de retre homenatge a les Corporacions més eficients i venerades en l'ordre del ressorgiment de Catalunya.

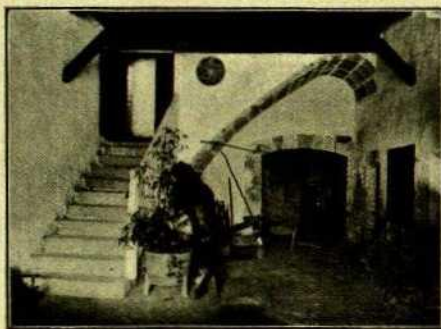
També hi havia en aquesta actitud una raó íntima d'ordre moral per part del institutor: el propòsit d'acoblar, legalment, la seva acció a la d'aquelles entitats tradicionals, evitant així l'esmicolament de l'esforç, falla que ha malmés no poques tasques de casa nostra.

En Patxot desitja que el treball resulti digne del fet secular al qual tantes generacions catalanes degueren l'estabilitat llur, i que el tema triat es converteixi en simbòlica reacció contra el deplorable falliment actual.

Una apologia de la família, vivint arrelada damunt del terror on ha germinat i constituint el fonament de l'organisme social. Mentalment vol En Patxot oposar-ho a la destrucció de la família, que es manifesta actuant arreu, no solament de fet, sinó àdhuc de dret.

Per a En Patxot, lo millor de la societat, és l'home, i els homes solament pot crear-los la família. Si no és pas així, la societat esdevindrà quelcom d'eixarxet, esclau i xorc, que caldrà defugir, i hauré de rependre el procés evolutiu, retornant a la Natura.

Tals són les reflexions que han induït a En Patxot a proposar l'estudi

Masia amb romanalles gòtiques. Notes les dues «llances» de panolxes apuntalades a la paret.

Dins el barri d'una masia. Una cabra mira amb curiositat al fotògraf.

de la Masia. Amb aquest assenyal criteri per norma, s'ha encetat la feina per un estol de gent docta i estudiosa, sota la direcció i la responsabilitat d'un directori que el componen el President del «Centre», els Arquitectes senyors Josep Danés i Lluís Bonet i Garí, i En Josep M.ª Baptista Roca, actuant com Secretari el senyor Alfred Bosch i Batlle.

Com col·laboradors per a l'estudi de l'Arquitectura, hi són els senyors Danés i Bonet; pel Mobiliari i la Indumentària, En Jeroni Martorell; per a la Gleba i el caire jurídic el senyor Maspons i Anglasesell; pel Folklore En Rossend Serra i Pagès; per a la Toponímia, En Josep M.ª de Casacuberta i Roger; En Baptista Roger per a l'Etnografia, i per a la Climatologia i Meteorologia, el Dr. Eduard Fontseré, i d'altres ben prestigiosos, com per exemple l'il·lustre filòleg Dr. Antoni Griera, i l'excel·lent poeta Mossèn Antoni Navarro, qui s'ha encarregat de l'estudi de les Masies històriques del Ribagorça (alta muntanya del Pirineu), com són la Casa de Rins, Casa de Fades i la Masia de Ribera, prop de la Maladeta; el Mas de Sant Andreu, al Sopeira; les Cases de Cierco, de Quintana i d'Arro, al Noguera Ribagorçana; i a Llevata, La Quadra, Casa d'Erdo, La Mala, la Casa Blanca i el Mas de Gras, totes elles molt antigues i interessants.

Per tal que es vegi l'abast de l'empresa, indicarem, només, la concepció que en tenen, consignada en llurs dictàmens, el Dr. Griera, En Jeroni Martorell i En Maspons.

El primer opina que l'estudi ha d'ésser de la casa o la Masia material i de la casa o la família espiritualment considerada. En quant a la casa material, s'hi han de comprendre els següents capítols:

I. — Història externa de la casa (època de formació de la Masia com a continuadora de la *villa* romana; períodes de la seva expansió com a conseqüència de la prosperitat agrícola, etc.; distribució geogràfica de la nomenclatura de la casa de pagès i el seu origen).

II. — Estudi arqueològic i arquitectònic de la construcció dels diferents tipus de cases i edificis amb la nomenclatura de cada una de les seves parts.

La casa o la família espiritualment considerada, hauria de comprendre els següents aspectes:

I. — Constitució de la família; capítols matrimonials i els casaments; els pubills, les pubilles i els hereus; folklore sobre els casaments i sobre els bateigs; els testaments, maneres de testar i la successió; folklore sobre la mort i sobre els enterraments.

II. — Relacions de la família amb els fadrísters o cabalers; amb els veïns, amb els amos; contractes d'arrendament, de parceria; les maneres de conreu, talla de boscos, pelar (espetugar), fer i vendre carbó, drets de pesca, manera de vendre peix; contractes de ramaderia, etc.

III. — Religiositat de la família catalana. Creació d'un Museu etnogràfic, on figuressin els atuells, els arreus i la indumentària de la casa catalana, per tal de fer néixer l'amor del ciutadà a la Masia.

L'Arquitecte senyor Martorell diu que reflexen de la vida popular, testimoni dels costums i tradicions de nostra pagesia, són les construccions on aquesta habita i treballa.

Les masies presenten disposicions diverses, car segons el lloc, la situació, la topografia i climatologia són els conreus els mitjans de vida, en la casa. Cada casa treu de la terra on s'assenta, la seva personalitat i organisme pràctic. Hi ha íntima relació entre la terra i la casa que la porta. Per això a Catalunya, de constitució geogràfica tan variada, hi ha tipus de Masia força diferents. Prop del mar, a la costa, l'entrada és gran i oberta, la llar no lluny de la porta. En llocs més freds — a la plana de Vich, a la Segarra — la casa és tancada, la llar reclosa. Els vessants de la teulada són en pendent suau on el clima és benigne. Al Pirineu, on la neu dura dies, en lloc de teules s'usa la pissarra i els vessants tenen inclinació més forta.

Nombre de solucions i matisos, que es reflexen en aspectes materials distints, assenyalen l'exposat, com també la riquesa dels propietaris, la gran extensió o esmicolament de domini de la terra, per la magnitud de les cases, per la senzillesa o complexitat de les mateixes.

En Jeroni Martorell creu que s'ha de procedir: I. — A la constitució d'un Arxiu de plans fotogràfics, dibuixos i notes escrites, referents a la masia.

II. — Estudiar la manera concreta i detallada d'exemples de masies. A més del plan de la casa, es traçarà els del barri annex, assenyalant ellloc dels pallers, corals, etc.

L'estudi d'una masia serà complet: interior, exterior, mobiliari i atuells de tota mena. El moble és part del conjunt d'una habitació, car la disposició general d'aquesta, és interessant.

Maspons i Anglasesell opina que l'estudi de l'aspecte jurídic referent a la Masia, és descomparteix en dues monografies diverses i un complement.

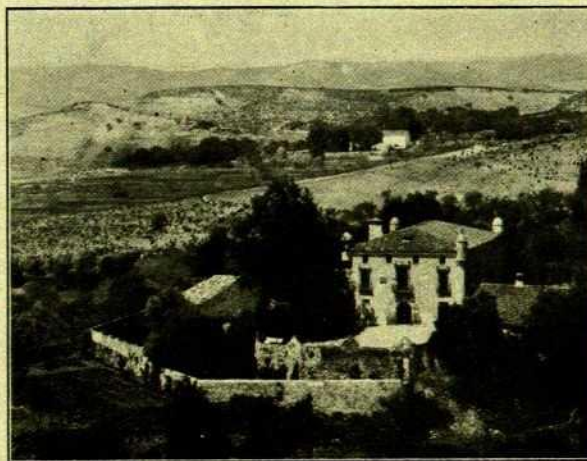
La primera d'aquestes monografies ha de tenir per objecte estudiar la família, o sigui qui són els qui de dret o de fet componen la que la posseeix; com s'estableixen en ella les persones, quin nexce les uneix, com hi entren, per matrimoni, elements nous, els drets dels fills, dels hereus i dels fadrísters; com hi entren els donats i els adoptats, i amb quins drets i caràcter; els pactes freqüents de constitució familiar en les diferents comarques, els cabalatges, les confiances per a la designació d'hereu; la posició de la mare, senyora i majora, de la vídua indotada, de la que té agermanament o dret a les compres i millores; les prerrogatives i obligacions de l'hereu gravat, sobretot en el que es refereix a establir terres, pagar deutes, arrancar i transformar la propietat i els

conreus, és a dir, ha d'estudiar la unitat familiar en tota sa complexitat i ses successives transformacions, segons la comarca on viu.

La segona monografia ha de fer referència a la vida de relació de la masia amb les veïnes i amb les persones que s'hi estableixen, de treball o de conreu; els tractes de masoveria, els d'artiga, de parceria, de mitgeria

El gran sufareix que assegura la regor de les bortes

Masia amb reminiscències de castell

Un llit sumptuós i una vella filosa

La nota alegre de les rajoles de colors en un menjador de masia.

o d'arrendament; els de bestiar, explotació de boscos, de carbó o de llenyes; els drets d'aigua, amb sos derivats de recs i mines; els drets de pas, actius i passius, de persones o animals i carruatges i les carrerades per a bestiar que comporten els camins rals, els privats i els de sagraments o de desemboscar; les qüestions que afecten als termenals, siguin per fites, siguin per torrenteres, marges o camins; els tractes amb els mossos, pastors, bregadors, segadors i la gran diversitat de treballs especialitzats a que obliguen els conreus i les collites, és a dir, tots els aspectes que són la base de la vida econòmica de la masia.

El complement s'ha de referir a la influència que aquest conjunt d'institucions, tractes i maneres de fer té socialment; com ha evitat i fet impossible perturbacions que han sofert o estan sofrint altres països, i a què es deu que s'hagin suscitat en algunes comarques, qüestions com la de la *rabassa*.

En resum, doncs, l'estudi de l'aspecte jurídic s'ha de descompartir entre el de la personalitat de la masia i el de la seva vida de relació, i per referir-se, com cap altre, al fonament espiritual de la seva existència i al de la seva manera d'actuar, assoleix entre tots els demés que poden desenrotllar, un caràcter fonamental, i tan de primordial categoria que, sens ell seria impossible fer-se càrrec, ni superficialment, de que és i comporta la masia, i, en canvi, ell sol en donaria, abastament, un coneixement essencial.

La cambra: parets emblanquinades, mobles «Renaixement»

El celler de la masia on s'arreglaren les botes oloroses

La bibliografia referent a aquest estudi queda limitada al llibre de les Constitucions de cabals, les obres dels juriconsults clàssics, les poquíssimes obres modernes de Dret, que tracten de les institucions familiars i patrimonials a base, no dels preceptes legals aplicats pels tribunals, sinó de la realitat viva, les que apleguen els costums de la nostra pagesia i alguna que es refereixi a la repercussió que va tenir en ella la *Guerra dels Remenses* i especialment la concòrdia amb què es va acabar.

La veritable bibliografia, no obstant, és reduïda al coneixement del fet viu, i essent aquest d'estudi gairebé impossible sense posar-s'hi en contacte, el llibre per excel·lència, és el de la visió directa de la realitat, tal com es presenta en les diferents comarques.

Aquesta és la tasca escomesa.

Per la forma en què està estructurada, ja se'n dedueix l'abast i la transcendència.

Ben segur que en dur-se a terme, s'haurà assolit un dels treballs de més

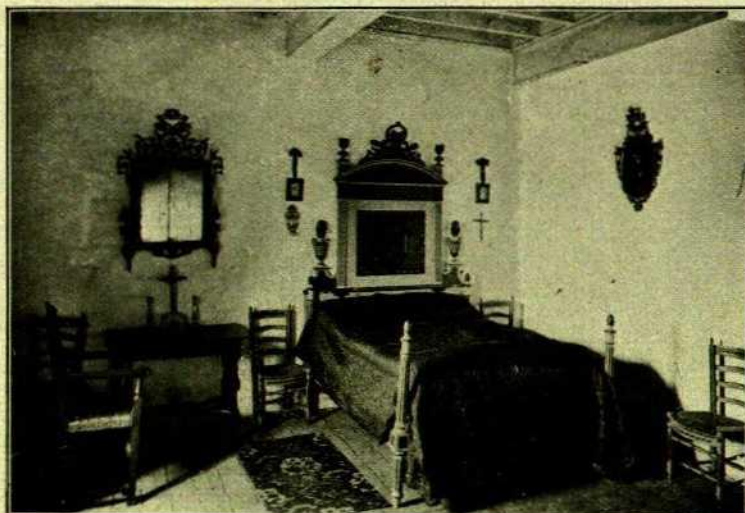
transcendència a Catalunya. Tot estudiant la masia, un hom haurà retrobat les rels més pregones de la nostra vida col·lectiva. Tindriem una obra vasta i sòlida que faria costat a les grans empreses culturals com són la Fundació Bernat Metge i l'edició crítica de les quatre cròniques catalanes

JOAN RUIZ I PORTA

Fotos, de P'ARXIU MÁS

Una sala severament parada. Retrato antic, caixes de núvia i cadires «Renaixement»

Cambra moblada amb bells mobles del segle XVII

PUNTS DE VISTA

MASIES

EL que hom ha arribat a parlar de la masia catalana — Mare de Déu Santíssima... — Talment com si la masia catalana sigués quelcom de concret, de ben definit des del punt de vista arqueològic. Perquè el cas és que si hom ha parlat mantes i mantes vegades de la masia catalana ha estat de manera més o menys arqueologista. — Però tal vegada escauria més d'admirar-se del molt que hom ha insinuat més que parlat, sobre aquest tema de la nostra masia. Ben definitivament ningú no n'ha dit res.

Serà, doncs, un mite la masia catalana? La fama enorme que ha arribat a aconseguir la masia de la nostra terra serà una fama llegendària? Ah, no! Això sí que no. La masia és un fet palpable i valuós a casa nostra. I fins podem assegurar que la literatura més o menys arqueologista que la nostra masia ha provocat és ben justificada. Més justificada encara és la literatura lírica que ha florit en evocar aquesta rústega arquitectura i els seus interiors pintorescos i plens de caràcter.

Però, val a dir-ho: aquest caràcter no vol dir estil. Encara que algunes grans masies senyores de la nostra terra tinguin en l'ornament dels interiors i en l'ordenació de les façanes i patis una dependència determinada dels estils contemporanis, cal puntualitzar que no hi ha pas un estil propi de les masies, un estil «masia», sinó reflex dels estils corrents sobre l'arquitectura

i ornamentació de la masia, ni més ni menys que sobre tota altra llei d'arquitectura. O també cal dir que sovint en la masia no es congria ni es reflexa estil de cap mena, sinó arranjaments espontanis i imprevistos, sense pretensió artística, encara que en definitiva resultin bells.

Podríem dir que de la masia gòtica no en resta res, i que l'època renaixent ja ens apareix barroquisada. Bé es poden veure encara de tant en tant alguns fragments gòtics i fins romànics en les façanes d'algunes masies, però aquests són detalls escadussers i sense relació amb el conjunt de l'edifici. L'època de la masia catalana potser sigui en els segles XVII i XVIII. Potser això sigui una il·lusió suggerida per l'abundor de masies que ens resten de aquestes èpoques. De totes maneres, tal com està avui dia això que en podríem dir la *masiagrafia* (si el mot no sigués tan estrafalari), la masia sis i setcentista ens apar la més típica, la més florida i rumbejadora. Potser algun malcontent creu que talleu curt en voler tallar una cronologia a l'època d'or de la masia catalana; aleshores podríem afegir, amb la intenció de no barrallar-nos, que en certes

Molí de Can Quelet (Comarca de La Garrotxa)

i van, ara al darrera, ara al davant, cercant i trabuquejant tota llei de facinerosos, després els revoltats i els facciosos, que corren per *montes et colles*, tirant trets i cobrant tributs — i els llops i les històries de llops; i les ànimes en pena, i les bruixes i bruixots, i els dimonis i els diables.

La masia era ben bé un oasi en mig d'aquesta desolació. La masia era indispensable en les enormes distàncies de conreu que hi havien entre poblet i llogarret, entre la ciutat i el poblat. Allí el pagès senzill o bé el gran colliter es barricadaven a entrada de fosc, resaven el Rosari i sopaven en sant temor de Déu, i en temença de moltes altres coses, entre el

màxim confort que aleshores hom podia haver, entre les escopetes i trabucs que penjaven de les parets, al costat del rellotge de pesos i de les eines de feinejar — de vegades al costat del clavecí i del violoncel.

Perquè hi havia dues menes de masia, la masia pagesa, on es donava aquell art ingenu, imprevist, rústec i ple de caràcter, i la

masia senyora, la del gran colliter o la dels senyors de ciutat, que anaven de tant en tant a passar llargues temporades, a l'època de les collites per cas, o bé a l'estiu i tot. També sovint els propietaris de la masia senyora hi passaven tota la vida.

Jo tenia un avi matern, de família molt pobra, que m'havia explicat moltes coses del viure antiquíssim de la seva infància. De totes les narracions de aquella infància d'aprenent en vaig treure una imatge de la desolació catalana extramurada. Per cas: Un dia es mor l'amo d'una masia, i ell, el meu avi, i el fadrí fuster són convidats a la masia per a la construcció del bagul mortuori. Aleshores no existia la indústria dels

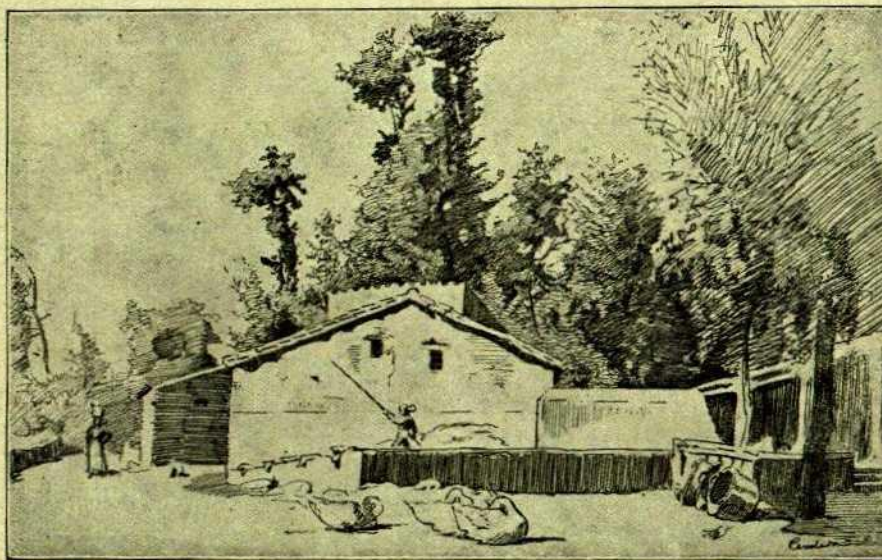

Una masia barroca

Masia modesta

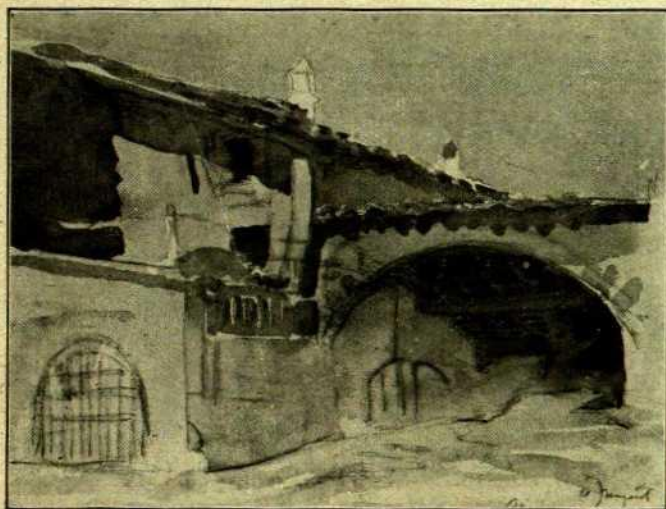
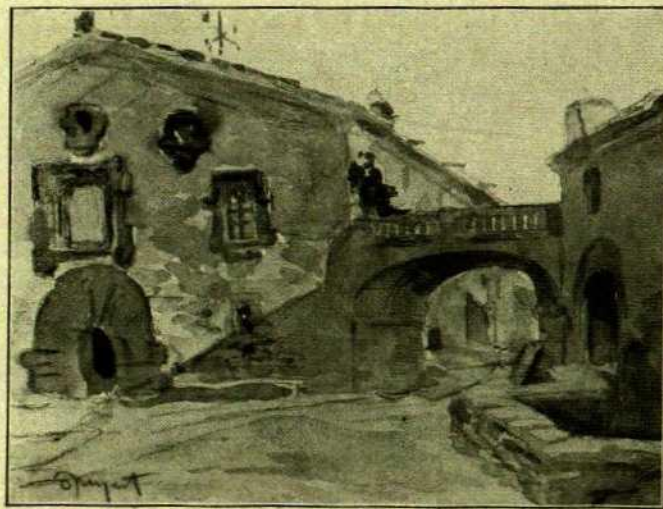
bagulaires, i el fuster l'absorbia com tantes d'altres que després han plantat casa. — El coneixeu el Baldiri de la Fuixina? Era un home rabassudet, d'uns nou pams. — Bé: n'hi posarem deu. Però en arribar amb l'embalatge a l'apartada masia, resultà que el pobre Baldiri es devia haver estirat amb les darreres estiregassades, i no cabia en la caixa. — No diguis res, vailet, i agafa fort, ara que la gent no hi és: li serraren els peus. I, hala, hala! sens treva ni respir el meu avi i el fadrí li serraren els peus, els encabiren en el bagul i el clavaren; cobraren la paga i adéu-siau.

L'àvia materna era, en canvi, de casa bona. Mai no s'hagué de trobar amb els lladres ni amb els carlins, ni el cas d'haver de serrar els peus dels morts, com l'avi. L'àvia i el seus estaven ben avesats: la llur vida era dintre murs; tenia dos germans, que amb els pares i tres germanes, habitaven una d'aquestes masies senyores. Quina masia! L'hort era un paradís. L'ocellera sola era gran com una casa. L'aigua, els safaretxos, les canalitzacions eren una meravella. El fruiterar era un bosc d'olors i sabors de tot l'any. Les balustrades, les escalinates, les estàtues i gerros de terra cuita alternaven amb el jardí, amb els arbres i ar-

*El pallet**Els ànecs davant de la masia**Masia de pagesos rics*

bustos. I era tan gran, que la mainada ens hi perdiem. Hi havien soterranis, grutes inexplorades, pavellons abandonats amb eco i ruïnes. El noi gran era ajudat del meu besavi, el seu pare; tenia aficions botàniques, una biblioteca d'autors estrangers, un herbari, també un monetari. El noi xic era un baliga-balaga, que no es capficava per a res més que per a la moda. Es passava més temps a ciutat que a la masia, i cada any, en finir l'estiu, fent qui sap els dies de diligència, anava a París, alguna vegada s'arribava a Londres, a copsar la moda i posar-se al corrent de la corrent. La masia estava plena de bas-

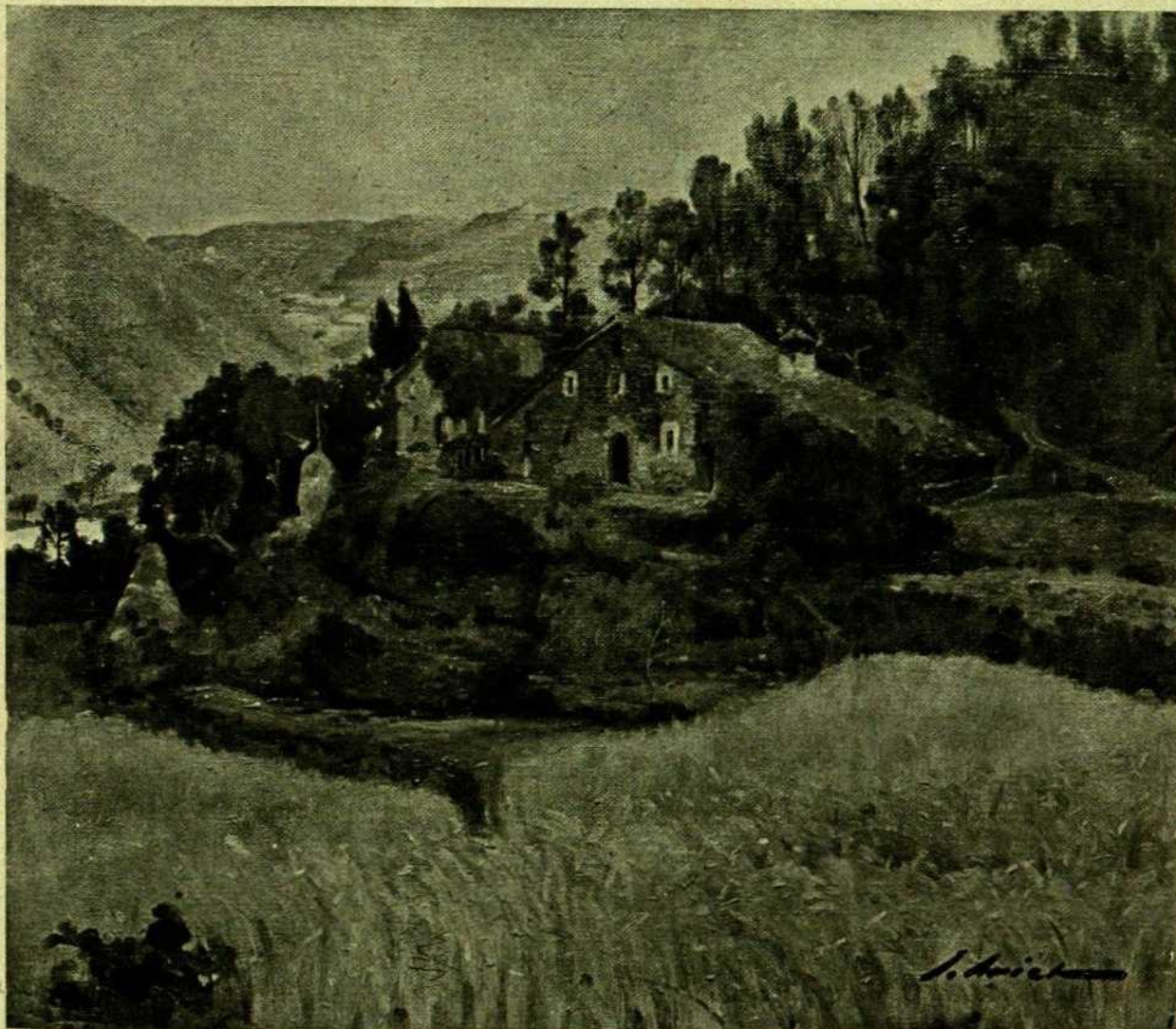
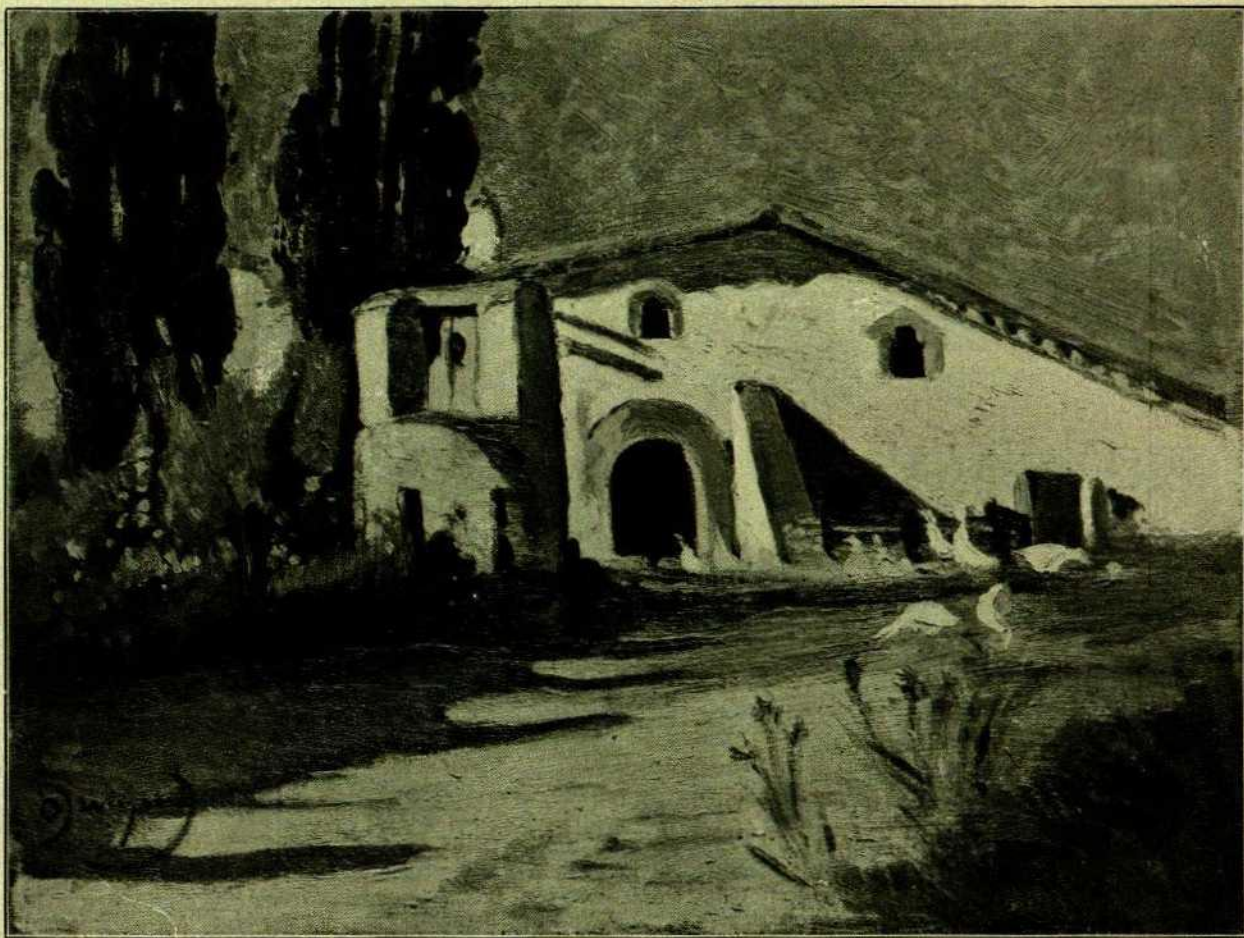
tons, bibelots, barrets i corbates, capsas precioses de coses rares, incomprendibles; tenia també una biblioteca de llibres de preu, però pecaminosos. Les noies feien música, i una d'elles, la tia Maneleta, pintava, a l'aquarel·la, alegories i paneres de fruita, o bé dibuixava unes complicades composicions amb figures i tot, fetes amb simples flors i amb voluptuoses ziga-zagues calligràfiques: les aquarel·les i les composicions calligràfiques solien anar acompanyades d'una epigrama que resava invariablement així: *A mis caros padres su hija Manolita B. a los 6 de Julio de*

Tots els croquis d'aquesta plana han estat presos per N'Oliver Janyent

*Masia a l'ombra de la pollanca,
per Otaquer Junyent*

184... Aquestes obres d'art i uns brodats en canemàs policrom amb elefants i santes. Tecles i abecedaris adornaven, ben emmarcats, les parets de les sales i alcoves. En el menjador hi havien litografies representant paisatges i monuments cèlebres en color, amb la llegenda explicativa en lletres d'or sobre fons negre, i en tres llengües diferents. — Hi havien moltes coses boniques i enternidorament velles en aquella enorme casa dels besavis, entre els mobles de caoba i els impressionants mobles daurats, entremig d'infinits cortinatges.

Jo he vist desaparèixer lentament tot això i he vist enterrar el meu avi i el meu besavi en

baguls de passamaneria negra, d'atzabeja i argent, baguls ben bé a la mida. I en trobar-me avui dia en una casa amb ascensor i termosifó, les llàgrimes em vénen als ulls de sentir-me arrabassat d'aquell passat que enyoro, de veure'm en tan gran confort actual i sense aquell relatiu confort de la masia del sentiment, avui tan desaparescuda; d'evocar-me en la carn del meu avi, una nit de llamps i trons que anant a treballar d'Esparreguera a no sé on, els lladres eixiren al pas del tendre aprenent i del seu amo, i amb els trabucs i amb una mà de plantofades els aviaren cap aquest futur de malinconies, aquest futur que de què que resta estès en aquell camí d'Esparreguera sota el xàfec de la nit darrera.

A. J. B.

*Masia de Montseny,
pel pintor J. Ariel*

CUINES DE MASIA

LA cuina és el cor d'una masia. Fa de menjador, de sala de rebre, de cambra d'estar, de lloc de treball... A dins de casa, per al pagès no hi ha pas altra alternativa: o al llit o a la cuina.

Tanmateix, la cuina pagesa no manca de prestigi ni de tendresa. El foc que hi crema, ultra escalfar els cossos entumits per la pluja o pel cerc, anima discretament les imaginacions. La llar no és, com en el temps de pagania, una divinitat, però serva encara molta cosa d'altar.

El foc és tan generós, dóna tanta resplendor, fa tants espetecs, escampa tanta calor, que tot sol dóna un aire d'intimitat a la cuina més rústega i esbalandrada. Qui no hagi segut dins una cuina pagesa, després d'una caminada sobre la neu, ignora una de les emocions més sanes i més profundes d'aquest món. Hi ha una sentor de reina calenta. El gat dormita amb el morro gairebé tocant la mossa de la llar. Els vostres peus fumegen, aviant tota

Fots. Arxiu-Mas.

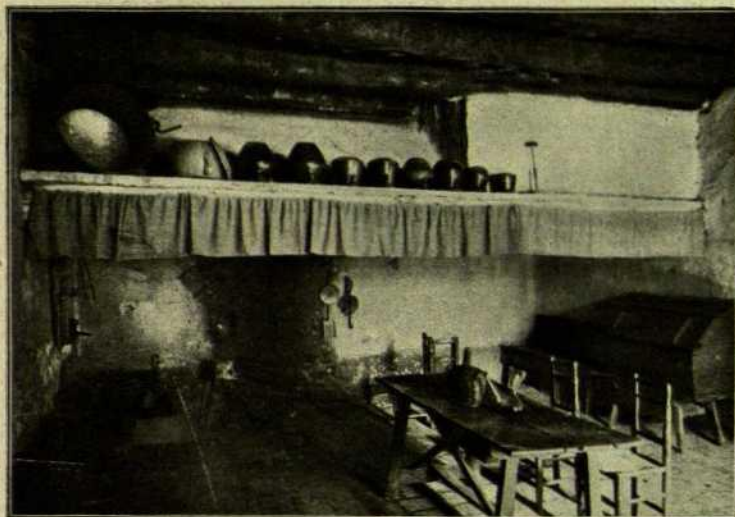
entra per atzar en una jornada d'excursió. A l'únic que no li diu res és al bútxara que no sap sinó combinar acudits de gust exòtic i grolleries de suburbi.

Tot el *folk-lore* reviu a l'encís de les flames. Les històries de follets i de lladres hi agafen una sabor única. El nom de la pàtria hi té un sentit ensems humil i indestructible.

Haveu sentit mai el rosari en una cuina de masia munlanyenca? Adhuc qui ha perdut la fe necessària per seguir-lo, troba motius per escoltar-lo amb una esgarripança.

La cuina de les masies és potser un dels darrers baluards d'un sistema de vida condemnat a morir. Ningú no pot dir quant de temps resistiran encara; ningú pot confiar en una resistència indefinida. Oh, no! Hom sent amb tots els sentits que són un adorable anacronisme, una deliciosa supervivència. No poden de cap manera durar.

En moltes d'aquestes cuines ja el llum elèctric ha substituït

la mullena del camí, i la vostra ombra, al compàs de les flames, balla, engrandida, sobre les parets fumoses de la cuina. Els perols, les olles, les cassoles d'aram tenen en llurs ventres un pic de rosa, trèmul: és el reflex del foc.

La suggestió d'una cuina de masia és tan forta sobre el pobre pagès, que hi seu cada dia i hi aprèn una lliçó de solidaritat familiar, com per al ciutadà sensible que hi

la llumanera, i en lloc d'alguna estampa ingènua representant «les edats de l'home» o l'afusellament d'En Torrijos, trobeu el retrat d'En Samitier i l'infame crom anunciant una xocolata o un adob químic.

El fonògraf potser no hi entrarà, però la T. S. F. no trigarà a ofegar-hi les remors de l'olla que bull i de la llenya que espetega.

C. S.

UNA PLANA DE MODES

JULIETTE BRETAGNE

Capell de palla de dos tons

MIMOSO

Feltre amb grossa escarapel·la

PAUGON

Vestit de glassa estampada

YTEB

Vestit per tarda

Reps escocès en els baixos, veïge lliu en el cos

CYBER

Vestit-brusa de crêpe de Xina blanc i negre

MIMOSO

Feltre ros d'aurat amb llaçada del mateix feltre

MARGUERITE

*Capell de palla mordoré,
amb l'ala alçada pel damunt*

CAPELLS PETITS FALDILLES CURTES

MIMOSO

Capell de palla amb dues roses

(Fots. Henri Manuel)

LLETRA DE PARÍS

L'HUMILITAT DE PARÍS — EL SALÓ DE L'ARANYA — UN PINTOR MEDIEVAL

Per ADOLF FALGAIROLLE

D'ençà que comença el bon temps, els afores de París, cars a Maupassant, a les ànimes romàntiques, cèlebres per les passejades en ruquet... temps era temps, més cèlebres avui per les passejades en automòbil que hom hi fa desde els boscos de Fontainebleau fins als bosquets de Meudon, amb les giragonses del Sena al peu de les comes, tots els voltants de París són envaïts pels passejants.

Mai no m'havia sorprès com ara el posat de misèria, de ruïna que fan aquesta gent endiumenjada.

En el parc de Saint Cloud, en el seu Club esportiu, hi havia un partit de tennis. Susanna Lenglen, l'invençuda, i els més famosos jugadors ibèrics es disputaven un segon premi. Feia bo. Les xemeneies de les fàbriques havien deturat els seus plomalls de fum. El boscos feien olor de maduixa. Uns infants s'admiraven davant la claror. Fins els gossets, tancats durant tota la setmana, potser durant tot l'hivern, tothom qui havia vingut de ciutat s'esplaiava, distendia els músculs, respirava, funció corporal esdevinguda tan difícil en aquesta aglomeració enorme, parasitària, que és París.

I, vençut també pel sol, per l'encís de la boscúria pròxima on les meves cames rovellades de ciutadà, no volien dur-me, m'he assegut a la terrassa d'un aigua-i-anís. Dosser verd pintat de fresc, vinet àcid, formatge del dia i... jazz-band. (Però no hi fa res; durant la setmana bé treballem en mig d'un brogit més infernal!) Del meu observatori estant, he vist el retorn dels passejants. Gent del poble, estudiants, menestrals, però també gent mundana. Molts tornaven en automòbil. Molts més, a peu. I vist els senyors que acabaven de pagar vint o trenta francs pel dret de seure sobre un mal seient des d'on seguir el *match*; he vist cosa pitjor encara, les dames, el més senzill vestit de les quals val dos o tres mil francs, tornar a peu amb una ampolla buida als dits. No podent sospitar que anaven a tornar a la casa l'ampolla on havien dut la seva beguda, n'ha calgut seguir-les amb la vista per convence'm de sem-

blant petitesa. Efectivament, tornaven al quiosc on l'havien pres l'ampolla que els havia servit per apaivagar la set mentre eren al tennis. «Cervesa, 2'50, vas comprès», diuen els rètols dels cafetons d'emparrat pintat de verd, al caire del camí del bosc...

Ah, Déu meu! Mai no hauria cregut que la burgesia francesa estigués reduïda a aquesta humiliació de fer, al retorn d'un passeig dominical, una llarga marrada a fi de tornar una ampolla buida contra la qual li tornaran deu o quinze cèntims!

* * *

El diluvi, que va ésser un desastre inútil, llevat per als constructors de navilis, als quals donà un formidable argument de publicitat, puix que els clients del constructor de l'arca es salvaren i els imprevisors terranis s'ofegaren, sols el diluvi, pot donar una idea de l'onada creixent de les exposicions de pintura a París. El Gran Saló, el Saló de les Tuileries, el Saló de l'Aranya, cent exposicions particulars... i la mil i una exposicions que és la Exposició de les Arts decoratives. Encara no estic prou segur que un Noè, mena de britànic que esquivava totes les catàstrofes, àdhuc quan s'esdevé en terra ferma, podria escapar-se d'aquest feix incessant de pintura. Tot just s'hauria instal·lat en la seva barca de salvament, un pintor acudiria adalerat, li

demanaria permís per pintar l'esquif, i li faria perdre la marea muntant. No és estrany, doncs, que no hagi retingut sinó una obra del Saló de l'Aranya, que mereixia una sort millor: una composició de Guy Bofa, titulada «Saló de repós». És una crítica admirable dita en quatre línies! Còpia tota la ridícula poesia de les cambres d'il·luminació múltiple per lampades

elèctriques minúscules, de colors variades, on hi ha més pantalles que no claror. Sota aquesta llum somorta, mobles esquifits, de línies cadavèriques, greus sense ésser majestuosos i sobre un divan un senyor que dorm. Reposa a ple en aquell divan. Reposa per a tota la vida: és mort.

Ni Guy Bofa ni jo volem pas dir que l'estil modern

Retrat de monsieur de Monzie, Ministre d'Instrucció Pública de França, per A. Szyk

Conte àrab

La mort del Rabi

Adam i Eva

sigui l'avant-cambra de l'agonia, però aquesta petita assimilació de la mort amb el tedi que es desprèn de certes obres contemporànies, freturoses de somris, no és inoportuna.

París és decididament el lloc de les sorpreses. He trobat en aquest any, que serà cèlebre en l'esdevenidor, com l'any en que foren fetes públiques, amb la sanció de l'Estat, totes les formes acusades d'un art nou; he trobat un pintor la concepció artística i tècnica del qual retarda almenys de cinc segles respecte les concepcions contemporànies.

Artur Szyk exposa un retrat en miniatura, no en el sentit mort de la miniatura de i per noies, sinó en el criteri de la miniatura per la il·luminació. Com per a tots els artistes jueus, els Llibres Sagrats són per Artur Szyk el principal tema de les seves meditacions

i la font de la seva inspiració. Les llegendes immortals, tals com les *Mil i una Nits*, la Història, com per exemple la de les Croades, exciten el seu talent d'il·lustrador.

Ha fet també composicions on figura un frontis de temple grec que no s'engega gaire. La Mediterrània que pertoca a la seva ploma no és la de les Muses, sinó la de les escales de Llevant.

Els meus lectors diran: com goseu oferir-nos, a tall de novetat, aquestes imatges d'un dibuix tan subtil, de trets precisos, rics, tot el contrari, en fi, del color violent, però un poc isolat, del tret sense dependència de la massa? I jo os respondré que si aquest art no és el d'avui, tal vegada té possibilitats d'esdevenir

el de demà, sinó tal cosa Szyk el realitza, almenys per les idees que defensa amb la seva tècnica.

Hi ha en l'obra de Szyk l'antiga preocupació dels paisatges força atapeïts de coses, en que els camins mai són rectes, on els conreus són variats, on la terra mai apareix nua. Pel que fa als personatges, trobeu la preocupació de vestir-los amb draps ben rics, brodats, sumptuosos...

Confesso que no m'explico com aquest artista gosa presentar els jueus, els seus correligionaris, vestits tan luxosament quan en el prefaci del seu catàleg ens parla de les persecussions que han patit constantment a Rússia.

Heu's ací més simple i d'una Rússia millor, els gravats per a l'il·lustració de «La temptació de Sant Antoni» la cèlebre novella de Gustau Flaubert. No hi deixem de trobar la seva convicció que l'expressió artística ha d'ésser minuciosa, rica, afinada. Quant a procediment prefereix l'aquarel·la, les tintes, la *gouache*. Matèria: paper de luxe. Tot sovint enyorem el pergamí.

El treball més atractiu és el retrat de Monsieur de Monzie, l'actual ministre d'Instrucció Pública. En un quadre arcaic, on reconeixem el paisatge de Quercy, l'artista, irònic, ha representat l'il·lustre polític entusiasta del bolxevisme, vestit amb la brusa dels russos. Li ha cobert el

cap amb una boina, gairebé clerical, sens dubte per recordar-nos que aquest diputat fou el primer partidari de sostenir l'Ambaixada Francesa a prop del Vaticà, després del seu viatge a Rússia. Finalment, l'ha voltat d'or, per fer-nos recordar el temps en que monsieur de Monzie pensava fer el compte de l'encaix d'or de França. Es l'imatge d'una carrera política. Com que encara no ha acabat, la seguirem. Però ja sense esperar-ne la fi, el pintor Szyk ha fet una pintura simpàtica.

El 14 de juliol, com sempre, ve a donar-nos el senyal de la desfílada. L'obsessió de les vacances s'apodera de tots els esperits

i qui més qui menys tothom fa combinacions per abandonar durant uns dies aquest infern amb tortures que no havien certament imaginat els fantasiosos dibuixants de la Edat Mitjana.

Els que no tenen forces per aconseguir la Savoia frescal o el Pireneu regalat, entaforen la seva família a no gaires quilòmetres de París i comencen a fer la llençadora.

«Època de les Croades».—Un cavaller inèdit salvant la vida del Rabí Tam; per A. Szyk

La il·lustració de l'obra de Flaubert.—«La temptació de Sant Antoni» (ed. H. Reynaud). Sant Antoni trenant la seva estora

Retrat de S. E. Sid el Hadj Tamí, paixà de Marrakech

UNA EXPOSICIÓ CURIOSA

La primera Exposició del núvols, s'ha celebrat a la nostra terra. Cal que en remarcuem la importància. Més de tres centes fotografies adornaven els panys de les parets del benemèrit «Centre Excursionista de Catalunya.»

La inauguració va anar precedida d'una magistral conferència introductòria del doctor Eduard Fontseré, conferència que inicià als visitants, que omplenaren els locals del «Centre», en els fenòmens que determinen la condensació del vapor d'aigua a l'atmosfera, i amb nombroses i admirables diapositives, totes elles d'originals inèdits, hi fou presentada l'evolució dels núvols locals i dels núvols viatgers, tal com avui els explica la ciència, i com han estat sorpresos damunt la placa fotogràfica pels observadors del Servei Meteorològic Català.

La paraula aciençada del doctor Fontseré, director de l'esmentat Servei, va ésser escoltada amb un interès extraordinari, i les projeccions produïen a l'auditori un efecte més extraordinari encara.

Deia l'il·lustre conferenciant que aquests darrers anys l'estudi dels núvols i de les seves relacions, amb l'estat general del temps, ha adquirit una importància extraordinària a tot el món, i una Comissió permanent especial, delegada de la Conferència Internacional de Directors de Serveis Me-

Una instal·lació del S. M. de C.

ELS NÚVOLS DE CATALUNYA

eteorològics, té la missió d'impulsar i dirigir aquestes recerques.

Catalunya no hi fa pas mal paper. Quatre dels nostres Observatoris han vingut fent observacions sistemàtiques en aquest sentit des de fa alguns anys, i ell, com Director del Servei Meteorològic Català,

és un dels membres d'aquella Comissió permanent.

A les darreries del 1922, una nova iniciativa vingué a depassar en molt, tant en recursos com en eficàcia, totes les que anterior-

ment havien estat desenvolupades per a l'estudi del nostre règim neofològic. En Rafel Patxot i Jubert, a nom de la *Fundació Concepció Rabell i Cebils, vídua Romaguera*, oferí a la Mancomunitat l'establir, com annex al Servei Meteorològic, una secció de nefologia catalana, que funcionaria a despeses de l'esmentada Fundació. Aviat quedà planejat el programa de treballs, que comprèn l'estadística gairebé permanent dels núvols, la determinació dels seus moviments i de les seves alçàries, l'estudi de llur evolució, i finalment, la seva relació amb el dinamisme general de l'atmosfera.

Un dels elements fonamentals d'aquests treballs és la fotografia, que en aquest cas té un doble objecte; per una banda, l'obtenció d'imatges fidels dels núvols observats, per medi de freqüents clixés de 13 x 18 centímetres

Fraclo-cumulus de tempo ventós

(Clixé G. Campo)

*Fotografia d'un
fracto-stratus*

(Clixé J. Pons)

per a servir de guia de nomenclatura als observadors de la xarxa meteorològica catalana, entre els quals no trigarà a ésser distribuït com present de la *Fundació*, i el reste de l'Exposició, constituït per fotografies sistematitzades de les diverses formes nuvoloses que a la nostra terra es presenten.

Les conferències que durant aquest curs han estat donades al «Centre Excursionista», han estat d'un interès ben cabdal,

o de 18×24 cm.; per altra banda, la mesura de les alçàries, fundada en la comparació de parelles de fotografies simultànies estereoscòpiques, que són preses amb teodolits fotogramètrics idèntics, de 9×12 cm. de placa, units entre ells per medi d'una línia telefònica directa, i constituint els extrems d'una llarga base (400 metres), de manera que àdhuc els núvols més alts hi presenten desviacions estereoscòpiques perfectament mesurables.

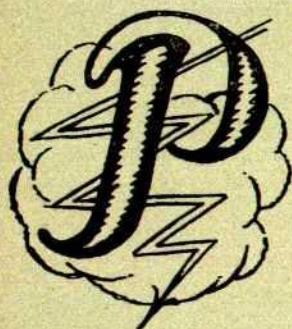
Solament de les fotografies senzilles a format de 18×24 cm., l'arxiu de la *Fundació Rabell* en conté ja més de 1,500, i és a base d'una selecció d'elles que ha estat organitzada aquesta Exposició del «Centre Excursionista de Catalunya», la qual comprenia dues parts: una col·lecció d'originals de l'*Atlas elemental de núvols*, que està en curs d'estampa, confeccionat amb tipus escollidíssims de la classificació internacional

excel·lint per la vàlua dels prestigiosos conferenciants i els temes triats; emperò la del doctor Fontseré ha impressionat moltíssim, pel seu caire científic i popular. D'ACÍ I D'ALLÀ consigna, amb delectança, que les fotografies de núvols que il·lustren el present número, han estat generosament segregades de l'*Atlas elemental* del doctor Fontseré, i les publiquem per autorització especial de la *Fundació Concepció Rabell*, essent-ne prohibida la reproducció.

Cirrus plumiforme
(Clixé J. Pons)

EL PAS DELS GEGANTS

pectadors, esborronits de por, En Picart i jo, ara farà tres o quatre anys. Probablement no tindrà l'interès de l'obra del gran fulltista francès, però us asseguro que és absolutament certa. Almenys, això sortireu guanyant.

Com sabeu, la família de la meva dona tenen casa a Sorral de Mar, cosa que ens ve molt bé per a poder donar-nos un xic d'aire de *gente bien*, deixant Barcelona pel temps de la calor. Aquest lleure ens fa abandonar durant quatre mesos el pis del carrer de Casanova on vivim encabits el restant de l'any. A mig juny, la dona amb el nen, la nena amb la minyona, es traslladen a n'aquella joliva vil·la de la costa; jo dino i sopo a casa la meva mare, i els dissabtes agafo el tren de les set per a reunir-me amb els meus a tres quarts de vuit. Certament que el sacrificat en els mesos d'estiu sóc jo. Sí, sacrificat, sacrificat. No rieu. Dubteu de la meva sinceritat? Ah, no! Sóc un perfecte espòs i un honorat pare de família, i és amb gust que em sacrifico. No vull haver de discutir amb la meva consciència, que fila molt prim en aquestes qüestions. Repeteixo que sóc el veritable sacrificat, perquè l'allunyament dels meus em pertorba la vida. Els trobo a faltar horriblement, i espero amb fruïció les set de la tarda del dissabte per a pendre el tren. I no us dic res si hi ha alguna festa entremig de setmana.

Això que us vaig a contar va succeir el dia de la festa major de Sorral de Mar, que aquell any s'esqueia en diumenge. Havíem

acabat de dinar i el rellotge marcava ben bé tres quarts de quatre. Ja sabeu que en els pobles, el dia de la festa major, es dina tard. M'havia assegut en un balanci amb la intenció de trencar el son mentre esperàvem l'hora de la processó. Les mosques em molestaven, i per evitar-ho vaig tancar el balcó del menjador, deixant-lo ben fosc. La meva il·lusió de dormir fugia ara esvaïda per l'esgargamellar-se del gramofon veí, que implacablement engegava una peça darrera l'altra. Quan semblava que m'hi

— Hi ha En Picart, que et vol veure.
Vaig aixecar-me, i posant-me el gec, vaig sortir.

— I doncs, què hi ha, amic Picart?

— Vinc a demanar-te un favor — féu En Picart, tot enfarfegat.

— Tu diràs — vaig dir volent disfressar la meva estranyesa amb un to amable a la veu.

— M'acaba de dir per telèfon el porter de la fàbrica que s'hi ha calat foc. Com comprendràs, me'n hi vaig volant, i voldria demanar-te que m'acompanyesis.

Vaig tenir un moment de vacil·lació. La dona i els nens s'estaven arreglant per a anar a la processó amb mi. En Picart ho va conèixer i va afegir:

— Ja ho veig que et causo una gran molèstia. Però te'n demano perdó. Quan passo per damunt de tot per invocar la teva ajuda, és perquè et necessito.

Això em desarmà. Vaig dir-li que estava a les seves ordres, i precipitadament em vaig vestir. Quan vaig besar la dona, aquesta, amb posat enutjat, em mormolà a l'orella:

— També podia haver anat a cercar-ne un altre d'amic.

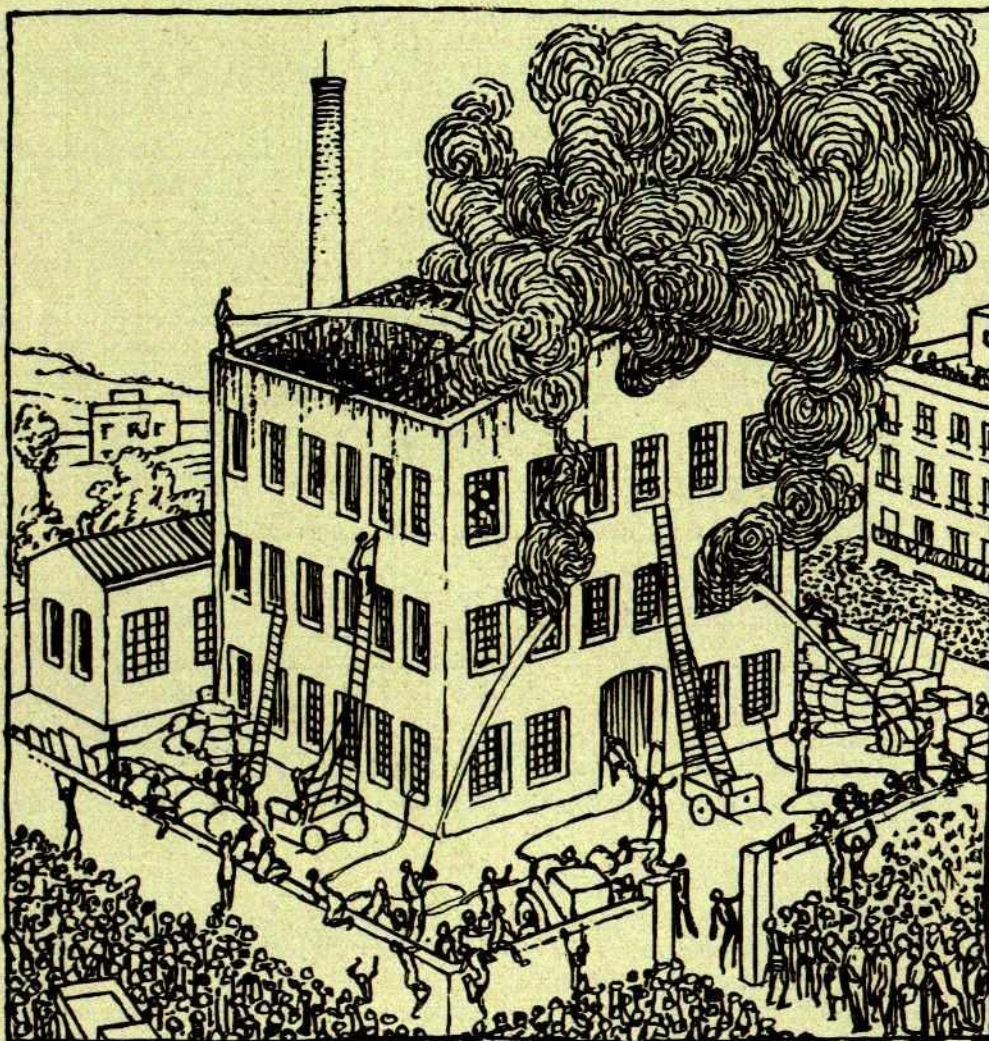
Jo, dolçament, vaig replicar-li:

— Sempre sereu egoistes les dones. Pensa en la tribulació que està passant.

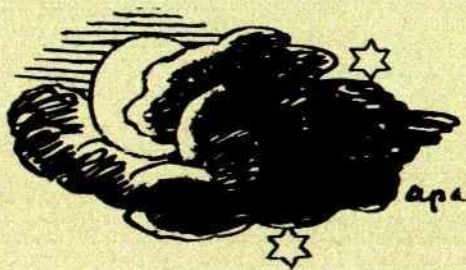
Els nens en veure'm sortir somicaren. A mi em mancava poc per

fer-ho, i estava intentant aconsolar-los, quan s'aturà davant de la porta l'automòbil d'En Picart menat per eil mateix. D'un bot em vaig seure al seu costat i vàrem emprendre la marxa d'una manera catastròfica cap a Barcelona.

En poc menys de mitja hora ens plantàrem a la fàbrica d'En Picart, situada al carrer de Sant Joan, del Poble Nou, que estava envaït pel fum. Dos urbans contenien la gent, impedint que s'acostés a la porta, i la bomba d'incendis anava engegant aigua per les mangueres. Ens obriren pas i vàrem deixar el cotxe a l'entrada. Travessàrem el

començava d'acostumar, trucaren a la porta. Vaig sentir que obrien, i la meva dona, a l'ensems que encenia el llum elèctric per orientar-se en la fosca del menjador, em deia:

pati ple de barrils i caixes i tot enfangat, i entràrem en la quadra que cremava. La teulada havia caigut ja i els bombers arruïxaven les parets caldejades per les flames de la foguerada localitzada en un recó. En veure'us, s'aproparen a parlar amb En Picart diversos homes. Un d'ells, que era el vigilant de la fàbrica, li explicà mig plorant i tot astorat, com el foc l'havia sorprès i no comprenia de quina manera s'havia iniciat.

Transcorregueren algunes hores fins que el foc fou sufocat. Vaig ajudar a n'En Picart donant ordres per a salvar els gèneres que podíem, i estava ben cansat quan se'n anaren els bombers. Aleshores va sortir ell en mànecues de camisa, tot suat i emmascarat i amb veu desolada va dir-me:

— Perdona, amic. Són les deu i encara no has sopat. Tanmateix he abusat massa. Ara ens anirem.

El vigilant va portar-li una galleda d'aigua i un eixugamà. Va rentar-se i va donar instruccions als homes que havien de quedar-se de guàrdia. Després en féu muntar a l'automòbil i anàrem a sopar al «Royal.» En Picart estava excitat i nerviós, i no va fer més que beure aigua. Jo confesso que vaig sopar bé. Quan acabàvem eren quarts de dotze. Emprenguérem el retorn tirant rambles amunt. Tombàrem per la Plaça de Catalunya, travessàrem el carrer de Fontanella i la Ronda de Sant Pere i passàrem per sota la mola fosca i pesada de l'Arc de Triomf, sortint tot seguit a la carretera de Mataró. Els fanals, amb els llurs llumets raquífics, volaven pel nostre costat i anaven desapareixent com una corrua d'antorxes macabres. La nit era enfosquida pels núvols que cobrien el cel. Tombant el cap, es veia el resplendor dels mils focus de llum de la ciutat reflectint-se en l'atmosfera de la nit tempestuosa. L'aire que produïa la marxa ràpida del cotxe era un baf calent que ofegava. Quan vàrem deixar les darreres cases, En Picart encengué els reflectors que, posant dues faxes de llum blanquinoses davant nostre, donaven al paisatge tonalitats fantàstiques. En sortint a la carretera lliure passat Badalona, vegérem que de tant en tant els llampecs il·luminaven l'aigua de la mar i el tro resonava amb un soroll pregon. Semblava propera una tempesta que podia agafar-nos abans d'arribar a casa. Jo pensava en els meus: els petits, morts de son, ja devien ésser al llit. La dona, en canvi, m'esperaria plena d'angoi-

xa i de frisança. En Picart, que no havia dit res en tot el camí, exclamà:

— Si no correm, la tempesta ens atraparà. No més faltaria això!

— No t'amoïnis, home — vaig dir-li, intentant calmar-lo. Pensava que si forçava la marxa, excitat com estava podia esdevenir-nos algun accident, i aleshores sí que hauríem fet el complet.

L'automòbil seguia menjant-se la carretera. Passàvem com una exhalació per davant

de les estacions de la via que corre pel costat, tocant quasi la mar. Vàrem atrapar un tren de mercaderies, la màquina del qual esbufegava mandrosament i el deixàrem endarrera. Els llampecs cada vegada eren més freqüents i els trons anaven augmentant en sonoritat. La tempesta era imminent. De sobte, En Picart frenà violentament i em digué amb veu opaca:

— Has vist...?

— Què...? — vaig demanar amb emoció.

— Fixa't — i m'indicà amb el dit endavant.

La resplendor morada d'un llampec vivíssim em féu veure el que deia En Picart. Unes figures gegantines avançaven per la carretera en direcció contrària a la nostra. El meu amic apagà els reflectors i em digué: — Saltem del cotxe i amaguem-nos al darrera.

Vaig obeir. En Picart es tragué una pistola de la butxaca del pantaló. Contenint la respiració, ens ajupírem al costat contrari del cotxe. Els llampecs, que no

paraven un moment, ens il·luminaren l'espantable visió. Solemnials, hieràtiques, passaven aquelles enormes figures. El tro bramava amb soroll horripilant. Començava de ploure amb fúria i la pluja produïa una remor sorda en les fulles dels arbres. Quan els gegants hagueren passat —eren tres— muntàrem ràpidament en el cotxe i emprenguerem la marxa sense dirnos ni un mot. Abans de deu minuts érem a casa ben xops. La dona em féu un bes llarg, mentre exclamava:

— Gràcies a Déu!

Jo, deixant-me caure en un balanci, quasi no vaig tenir esma més que per dir:

— Si ho sabessis...!

..

A l'endemà al matí vaig trobar En Picart a l'estació. Mig rient se m'acostà i em digué:

— Ja t'ha passat la por?

Em molestà un xic la pregunta, i, en lloc de respondre-li, vaig demanar:

— I a tu?

— No facis el valent, ara — va respondre'm. Confessem tots dos que en vàrem passar. I quan sàpigues el motiu, encara ho trobaràs més ridícul.

— Que el saps tu?

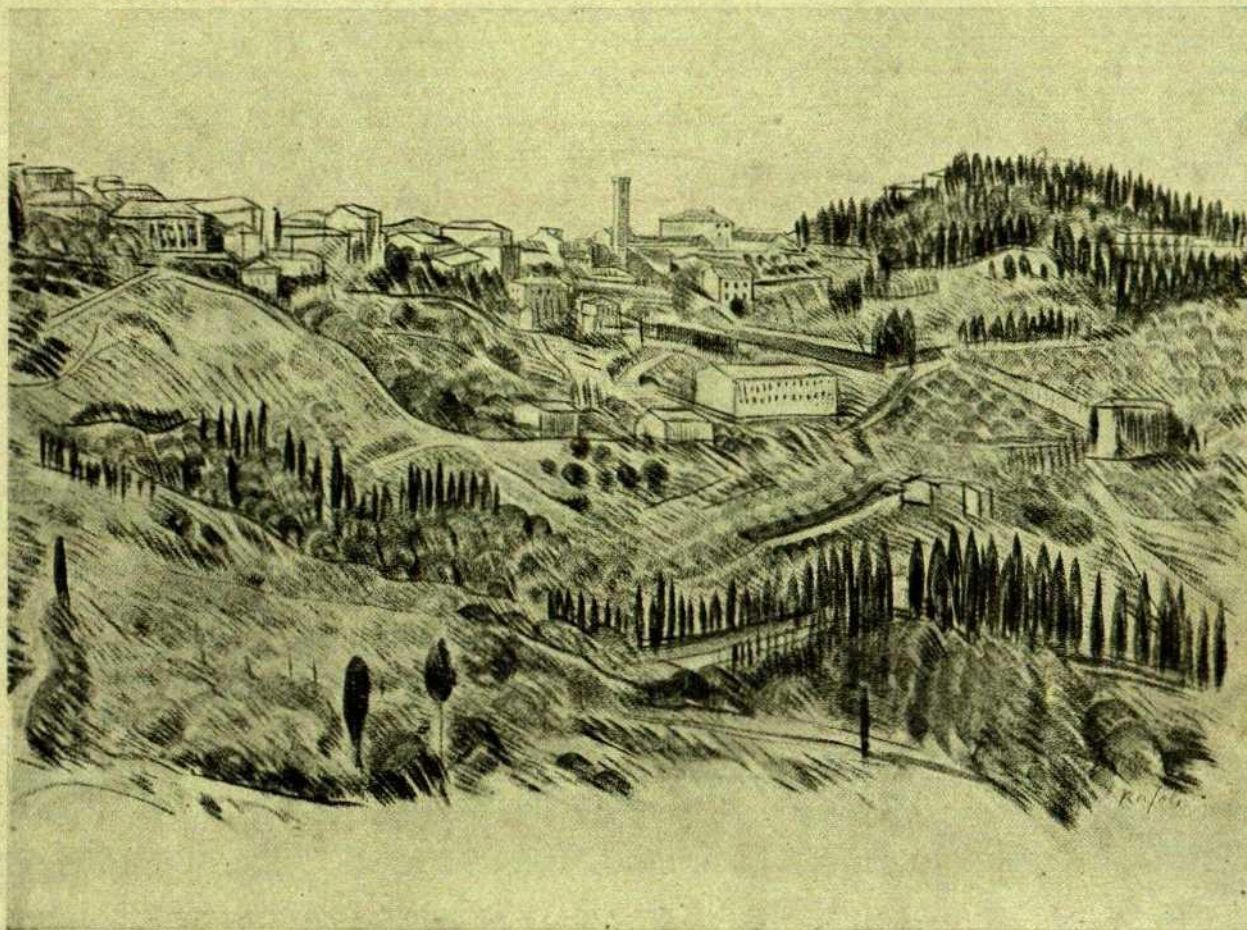
— Sí, home, sí. A nit, per esbargir-me, vaig anar al casino i vaig explicar la nostra aventura. En Roure va desxifrar-me-la. Veuràs. Per assistir a la processó havien vingut els gegants de

Vilamata: el gegant, la geganta i la geganteta. El viatge el van fer en tren. Però com que els portants amb prou feines varen recollir els diners justos per a pagar la vinguda, decidiren retornar a Vilamata a peu. Ve't ací la fantàstica visió dels tres gegants caminant per la carretera en una nit de llamps i trons, passant per davant dels nostres ulls excitats per les emocions de la tarda.

Ni En Picart ni jo poguérem contenir una sorollosa riallada.

MARÇAL TRILLA I ROSTOLLT

PELEGRINATGES FLORENTINS

Fisole

COM que el record d'un viatge a Itàlia no pot estar-se d'expressar-lo per escrit tot home sensitiu que es cregui estar dotat de facultats literàries, la informació bibliogràfica sobre aquest meravellós país és nodrida a tot ésser-ho. Entre les obres escrites per estrangers n'hi ha de tan intensament suggeridores com la de Goethe, n'hi ha de tan detalladament descriptives com la del president de l'audiència de Dijon, M. de Brosse, n'hi ha d'autors que han fet històrics resums d'aquest període mai vist que se'n diu el Renaixement, com Jacob Burckhardt, n'hi ha d'il·lustrades amb el més digne criteri científic com és ara aquella tan famosa de Geymüller i Stegmann sobre arquitectura toscana. No parlem ja dels innumerables manuals, guies o estudis monogràfics sobre tal ciutat, sobre tal artista o tal noble, sobre un moment determinat de la política o de la cultura.

I no és solament de les més altes ciutats d'Itàlia que l'estudi és complet: és de tota

ciutat i de tota regió que un o altre espiritual i fèrvid viatger n'ha descrit els encants i n'ha deduït, sovint, fins sistemes d'estètica, augmentant amb uns aspectes nous els treballs abundosos dels crítics i erudits italians.

Amb tot i això, és una bona joia poder comprovar si els tratadistes tenen raó i si hom pot percebre nous encisos, no revelats en llibres, en les ciutats d'Itàlia.

De Roma que n'és la capital, el que a nosaltres ens ha restat més perennement imborrable són els jardins del *Pincio*, i sobretot aquells pins majestuosos que fan de para-sol a la campanya romana, que són uns pins imperials, pontificals, d'una majestat que imposa. L'eterna ciutat, que té aquells pins, pot hostatjar divinament els relleus àtics i les termes immenses, l'esglaiadora puresa catacombals i la plenitud arquitectònica a que arriba Miquel Angel en la cúpula de la basílica de Sant Pere. Creua Roma amb la continuïtat de sa puixança

totes les civilitzacions cristianes, arriscant-se en els temps moderns des de l'art de la contra-reforma fins a les mogudes concepcions de Borromini i de Rainaldi.

Venècia és l'encant del gran canal vorejat de palaus gòtics i de palaus del Sansovino, gustat des del vaporet, en el qual dues rosades anglesoles deixen la blanca trajectòria de llurs vestits de fil sobre l'aigua encalmada. És també l'arrobatada pintura de l'immens Tintoretto en la serenitat pal·ladiana de *San Giorgio Maggiore* i el sommi d'orientalista pedreria de l'església subtil de *Santa Maria dei Miracoli*.

Vicenza és el paladianisme ja sistematitzat que es propaga fins el segle XIX amb una gran justesa; és també el recó de trepadors verdors i la festa d'istiu amb una fira faraònica.

Pàdua és el carrer mogut, la claror de les nombroses botigues en un cap al tard de primavera que anima el tintilleig uníson dels esguards femenins i de les guspíres

elèctriques; és la magna basílica del Sant miraculós amb l'estàtua romanitzada que va plantar-hi davant seu el talent de Donatello

Bolònia i Ferrara són dues masses enormes que mai més hom no oblida: Sant Petroni i el Castell dels Este. Ferrara és també, al nostre record, un dominical refresc — una *casata* — en mig d'un aldarull de tauletes i cadires i en presència de la imatge d'aquell Savonarola, que enfront la vida regalada de la cort del Magnífic, predicà novament la contenció cristiana dels sentits.

Arezzo és un cert tarannà simpatiquíssim de ciutat provinciana i la casa on va poder disfrutar en sa vellesa la dona del Vasari, després de molt temps d'estar trista i avorrida perquè el seu pobre espòs s'havia de guanyar la vida anant pel món, fent pintures que de vida no en tenien, i edificis molt discrets; es Orvieto la bella situació a dalt d'un puig, la gòtica catedral esbaldrada i el dia Judici pintat per Signorelli...

Però Itàlia té un punt dolç i aquest punt dolç és Florència, la capital de la Toscana que fa, en sa serenor, unes agradoses pampallugues de perfums i d'harmonies. I a aquesta ciutat sens comparança hi han dedicat els sensitius viatgers les pàgines més emotives de llurs obres, perquè s'ho val com mai cap altra ciutat s'ho podrà valer. A Florència aniríem tots els anys quan els arbres de la rambla de Catalunya botonegen, quan les noies donen a la llum els braços tornejats, quan les petites comuniantes van coronades de roses; llavors Florència se'ns presenta violentament atractiva en la memòria i encara més sí, com aquest any, podem tenir entre mans uns llibres nous que la comentin, que la ponderin sense mai arribar a fer justícia, com són *Les délices de l'Italie* i *De l'une a l'autre Aurore*.

Jean-Louis Vaudoyer, autor del primer d'aquests volums, té entre els seus avantpassats

Majano

dos arquitectes que disfrutaren pensió en l'Acadèmia de França a Roma, instal·lada primer al Palau Salviati i ara a la Villa Médicis. A son avi i a son besavi, que a Roma varen viure cinc anys cada un d'ells, dedica Vaudoyer aquest llibre mogut, ple d'una forta sentimentalitat que no s'esblaima ni en estudis perllongats com un que n'hi ha sobre Vicenza i les obres de Palladió o com un altre que n'hi ha sobre Rimini, els Malatesta i l'obra de l'arquitecte i humanista Alberti.

L'autor del recull de poemes titulat *De l'une a l'autre Aurore* és el sacerdot Louis Le Cardonnel, que ha obtingut darrerament el premi Lasserre i amb tal motiu ha arribat al gran públic; però Louis Le Cardonnel no serà mai popular perquè la seva poesia destila una serenitat correcta que no és apta per al baix nivell de l'habitual lector de diari. Nosaltres hem vist en un quotidià parisenc la figura tonsurada de Louis Le Cardonnel, i endevinem, en son tranquil posat, el místic que es troba a la Toscana igual que a casa seva, que ha sentit la

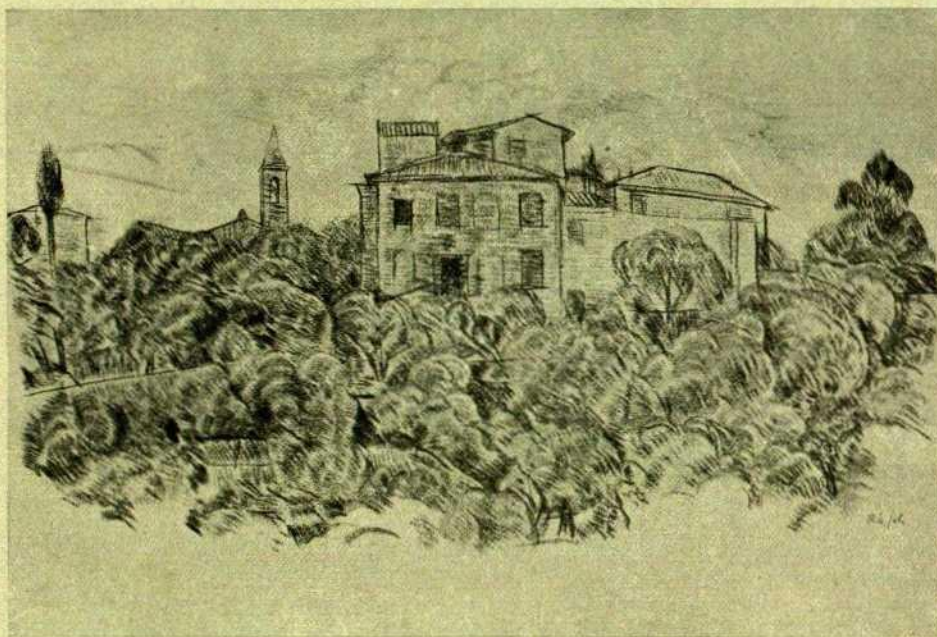
precisió — sense trair sa intensa fe catòlica — d'«ajuntar la gràcia antiga i l'esperit cristià», que té per joies summes poder dir «He voltat per Florència» i «haver estat unit — pelegrí que s'isola — als xiprers, la claror i les roses de Fièsole».

«En la llum de Florència» es titula, en el llibre de Le Cardonnel, la part dedicada a la ciutat dels Médicis; la que, sobre aquest tema, té en el seu Vaudoyer, duu el nom de

«Perfums del lliri roig».

Llum i perfum ple d'harmonia, heu's aquí el que recordem — i no ens podem cansar de repetir-ho — de la ciutat del lliri roig. «Quan pronunciem aquests noms: Florència, Pisa — escriu amb certa nostàlgia Vaudoyer — evoquem el cel blau, respirem un aire embaumat». Evoquem un cel blau, però d'un blau tènue, d'un blau afinat per una perenne boirina; respirem des de dalt Sant Miniato un aire ple de perfums, que s'eleva, com dels jardins de la collada, diríem de tota la ciutat. Ni el cementiri de Florència pot donar-nos tristor: talment sembla amagat entremig les avingudes florejadades i al peu de la basílica. Florència fou en temps dels Médicis l'exaltació de tot l'humà optimisme que hom pugui imaginar-se després de la Caiguda. La ciutat que venera els sentits, però que manté aquest goig dels sentits — *per un moment històric* — dintre d'una fina serenor: aquesta és la Florència del temps de Cosme el Vell; Brunelleschi, Benozzo i els escultors dels *poggi* florentins representen aquest

aquest matis. Després la joia ja es comença a distendre i ve això que Ardengo Soffici — el gran evocador en nostres dies del paisatge toscà — n'ha dit «la *giostra dei sensi*», títol d'un dels seus llibres. Aquesta *giostra dei sensi* dura encara a Florència i la veurem arreu; la veurem en els camps conreats d'aprop del torrent Mensola o del torrent Mugnone, la veurem en aquest grupet de cases que n'hi diuen Majano — d'on degueren ésser fills

Sellignano

Benedetto' i Giuliano, els escultors d'altars —, la veurem en el serpentejant camí que mena de Fièsole a Settignano, i, a Fièsole mateix, al mirador de Sant Domènec, amb tot Florència riallera al davant nostre i amb tots els camps d'oliveres i xiprers; la veurem anant cap a

Vinciata i parant-nos extasiats enfront les fondalades o aturant-nos en una masieta — vencent els lladrucs del ca — a prop d'una Lavínia de suau trena rossa que juga a *giro-tondo* amb un petit Gino garrell.

Giostra dei sensi, apaivagada pel dolor, era també la nostra Rina, l'orfaneta de guerra, que torna, a través del temps i en el mateix espai, a l'afinada forma de les princesetes amaçones que Benozzo va pintar a la capella dels Riccardi.

És la *giostra dei sensi* disbauxada aquesta dama esbelta i revinguda, abillada de negre, escollarada, braços nus i roses al cinyell, muntant al tram que porta a Fièsole, davant Santa Maria de les Flors.

És la *giostra dei sensi* batejada aquesta contable de la *Editrice Fiorentina* que sembla escapada d'un *tondo* religiós de Botticelli, amb l'abultat nassiró, amb la cara perllongada, amb els ulls naturalment ribetejats.

I el so de la veu florentinal... És un cant d'àngels de Melozzo da Forlì o del mateix Angèlic; és un so paradisiac, tal com nosaltres, humanament, podem imaginar el Paradís.

Florència, ultra el seu passat, té aquest do de persistir; i encara que les hosts fei-

xistes n'han alterat la pau ¿no pensem en les muralles que la ciutat envolten, no pensem en la fugida misteriosa del mateix Mi-

l'ensem que artistes amadors de la forma gentil i continguda, seguidors exaltats de la idea roent de Fra Savonarola?

Amem Florència i Fièsole, i Settignano, i Prato, i el Poggio a Cajano de Llorenç el Magnífic — i avui de Soffici — com el forçat arrecerament de pau de tot artista que s'estimi.

Fugim, però, del passatisme estúpid aportat a Florència per les pacients aquarel·listes per celebrar amb Vaudoyer — encara que nosaltres no hi vàgim tenir sentimentals aventures — la dona florentina que emergeix del si d'aquelles valls com la *Venus* de Botticelli. No ens fan mereixedors de la irada escomesa d'un italià d'avui, que escoltant la xerrameca d'un grup de turistes els deia: «Insolents, que veniu a admirar el nostre passat i a menyspreuar el nostre present!» El nostre pelegrí, atàvicament apassionat per Itàlia, amb tres versos ve a donar com un resum de la vida i els encisos florentins:

«...El mendicant segueix les belles dami-
[se]l·les
que cada dia aquí renten les aquarel·les.
Jo besava el teu braç entre brodats i teles.»

JOSEP-F. RÀFOLS

Vollants de Florència

Pastor de Majano

Dibuixos de l'autor.

El banquet literari interna-

cionat celebrat a París.

EL «PEN CLUB»

L'INTEL·LECTUAL és l'home més desemparat del món. No pot aspirar a constituir un sindicat com els fusters o els paletes, ni una federació com els patrons cotonaires o els patrons metal·lúrgics. No pot gaudir dels beneficis de la cooperació, car ocorre que cada intel·lectual realitza una obra diferent i mai ha estat possible la suma de quantitats heterogènies. Com volem que l'intel·lectual reaccionari cooperi amb l'intel·lectual comunista, i l'escriptor voltaria amb l'ultra catòlic, si llur feina consisteix, precisament, en fer-se recíprocament la guitza?

L'intel·lectual es troba, doncs, que tot i ésser l'esperit inspirador de vastes agrupacions polítiques o socials, no té cap ajut per fer-s'hi reconèixer un mínim d'avantatges ni de respectes.

Tot el que guanya en l'ordre moral o material és fruit del seu esforç personalíssim; el gremi al que teòricament pertany, no li dona sinó una vaga, remota i ineficaç protecció.

Tanmateix, els intel·lectuals no saben renunciar del tot a la idea d'una solidaritat corporativa. Sovint veiem temptatives generoses, adreçades a crear un nucli de conreadors de la intel·ligència, cosa més difícil a donar-los un bri de programa. Entre totes les provatures cap ha aconseguit tant d'èxit com la de miss C. A. Dawson Scott, la il·lustre escriptora anglesa fundadora de l'associació internacional d'escriptores anomenada «Pen Club».

Què és el «Pen Club»? Comencem per saber que les inicials del seu nom ja ens donen en anglès la designació dels seus adherents: P. E. N., o sigui, *Poets* (poetes), *Play writers* (comediògrafs), *Editors* (editors), *Essayists* (assajadors) i

Novelists (novel·listes). Altrament, el mot *pen* significa ploma, com no ignoren tots els que han començat a estudiar la llengua anglesa en el mètode Berlitz. Noteu, de passada, que aquesta petita combinació d'inicials és perfectament adaptable al català, i, en efecte, ha estat adaptada. El nostre cercle d'escriptors té el mateix nom que el de Londres. Per contra, els francesos han tingut de cercar una altra combinació: C. U. I. (*Cercle Ulteriore Internationale*).

La fotografia que publiquem és del banquet celebrat fa poc a París per totes les associacions adherides al «Pen Club». En la taula de la presidència seien, entre altres, Georges Duhamel, el conegut novel·lista famós; John Galsworthy, el dramaturg anglès; Miquel d'Unamuno, representant el «Pen Club» de Madrid, i Lluís Nicolau d'Olwer, representant el «Pen Club» de Catalunya.

Aquestes reunions internacionals de gent de ploma, si no poden, com és natural, aconseguir una perfecta unitat de directives, ni menys posar en contacte totes les zones del pensament dels diversos pobles, creen entre alguns de llurs nuclis intel·lectuals un vincle que pot donar els seus fruits en l'esdevenidor.

En aquesta matèria, com en d'altres menys delicades, la dita popular: «Qui cara veu, cara honra», té una aplicació que no convé negligir.

La senyoreta Maria Magdalena Baubi d'Estagell, reina dels Jocs Florals del Rosselló

MARTORELL

PER JOAN LLONGUERAS

A l'amic JOAN ROGENT

«Bótes, bótes, bótes, bótes,
que s'acosta el vi novell!
Bótes, bótes, bótes, bótes,
que ja som a Martorell!»

La dolçó vessa del llavi
i el gra vessa del cistell.

Una noia a la finestra;
dalt del cel un cant d'ocell,
pels carrers grans polsegueres
i un mastí passa el cancell.
Sense set se'n va a abeurar-se
de rutina un matxo vell.
El graner posa les guixes
en remull dins un gibrell,
i feixuc trontolla un auto
dins la pols com un vaixell.

Seu la vil·la sorrejada
al faldà d'un monticell;
té a un costat la lluna blanca
i té a l'altre el sol d'or vell.

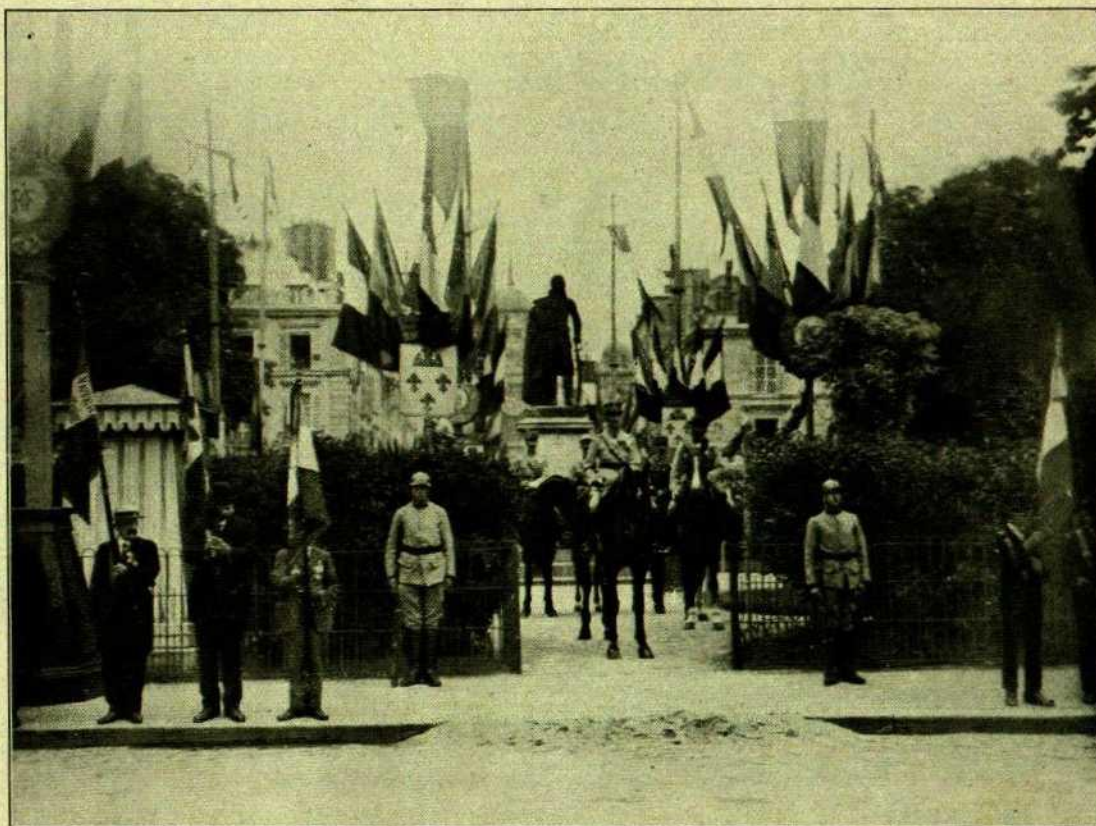
Llobregat per festejar-la,
s'entreté ran del dintell,
i en passà el Pont del Diable
se la mira de gairell.
No es recorda ara, en mirar-la,
no es recorda que ja és vell.

També així es mira la noia,
que en el pit porta un clavell,
el fadrí boter que canta
fent rodà el feixuc tonell:
«Bótes, bótes, bótes, bótes,
que s'acosta el vi novell!
Bótes, bótes, bótes, bótes,
que ja som a Martorell!

Montserrat, al lluny, blaveja
amb la boira per mantell.

Penedès, taula parada,
tota verda amb un serell!
Jo me'n vaig a la muntanya
pel camí de Martorell.

Versalles
La cerimònia anual
d'homenatge a Hoche

Fotografies
H. Manuel

LLÀTZER HOCHÉ

(1768-1797)

L'aniversari d'un gran general republicà

L'ANIVERSARI de la naixença del general Hoche? Qui era aquest Hoche? No era un de tants. Té història i potser val la pena de contar-la. Fill d'una família modesta (el seu pare era palafrener) va entrar en l'exèrcit de soldat ras i va anar guanyant d'un a un els seus galons. Ni els galons ni el sabre, l'impediren de completar la seva educació. De més a més, era un home ben plantat, de maneres naturalment elegants, generós, de geni viu, d'intel·ligència desperta.

Va ésser en la defensa de Thionville (1792) on va distingir-se per primer cop. Era l'època revolucionària. Els soldats de França, al so de la *Marsellesa*, sortien a combatre contra tota Europa en armes... Als vint-i-sis anys era general de divisió i encarregat provisòriament del comandament de l'exèrcit del Moselle. La tasca que li pertocava era enorme; malgrat heroics esforços, li calgué batre's en retirada davant els formidables reductes que havien bastit els prussians a Kaiserslautern... En lloc de destituir el general vençut, el Comitè de Salut pública, per iniciativa de Carnot, li escriví: «Un contra-temps no és un crim quan un hom ha

fet tot el que calia per obtenir la victòria.»

Aquesta confiança fou corresposta pel jove general qui, a la baioneta, va emparar-se de les fortificacions de Froeschwiller, de Landau, Kaiserslautern, Wissemburg, etc.

Les intrigues del general Pichegru, aconseguiren fer-lo sospitós al Comitè de Salut pública. Empresonat, no reconquerí la llibertat fins l'endemà de la caiguda de Robespierre. De seguida, tornà a la vida activa; nomenat general en cap de l'exèrcit de les costes de l'Atlàntic, després d'un seguit d'operacions victorioses, pacificà la Vendée. Les seves proclames, a l'exèrcit i a la població bretona, transpuen una rara generositat i un concepte molt ferm de la ciutadania. En una d'elles, després de recomanar a la seva gent els més exquisits esguards envers els administradors civils, s'exclama: «Ah, Déu meu, que fóra una república on una porció d'habitants fos sotmesa a un sol home? Què esdevindria la llibertat?»

Organitzà un audaç desembarcament a Irlanda i ja en bon camí de realitzar-lo, una tempestat, separà la seva nau de la resta de l'esquadra i l'expedició fracassà.

El 2 de setembre de 1797, va ésser nomenat provisòriament general en cap de l'exèrcit del Rin i Moselle, i fixà el seu quarter general a Wetzlar, vora Coblença. Patia una cruel malaltia del pit que havia començat en la seva primera joventut; malgrat la cura del seu metge, de la seva dona i del seu cunyat, el general Belle, va empitjorar. Morí el 19 de setembre d'aquell mateix any. La França tota va adonar-se de la magnitud d'aquesta pèrdua; les exèquies que li foren fetes en donaren prova. Sols tenia 29 anys.

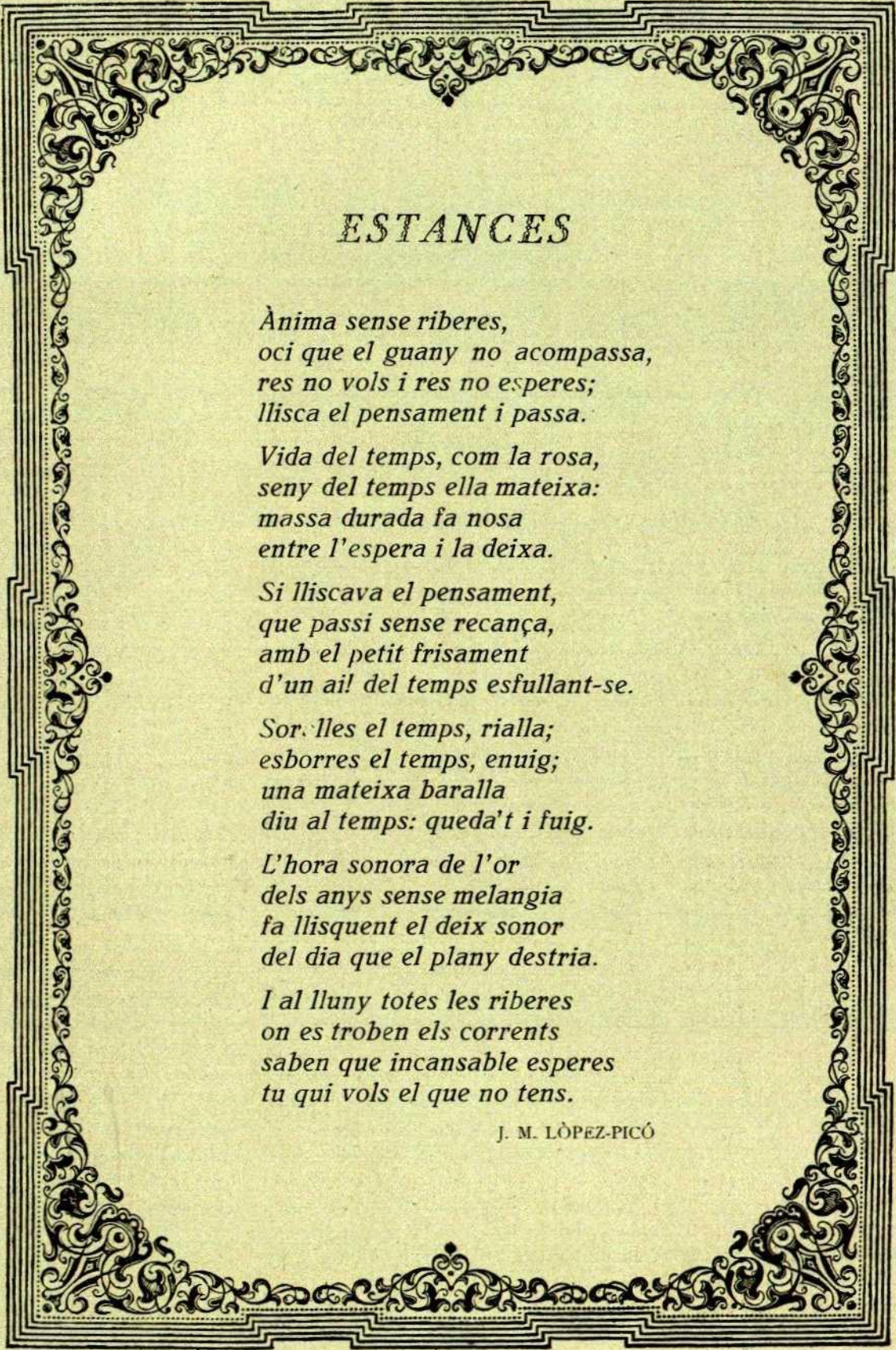
La precocitat del seu geni militar permet d'acostar la seva figura a la de Napoleó. Napoleó mateix, a Santa Elena, li feia justícia: «Fou una de les més belles reputacions militars de la Revolució... Hoche era un veritable home de guerra.»

Ningú no pot respondre de com hauria madurat la glòria d'aquest general, mort abans d'arribar a la trentena. El seu republicanisme, tan abrandat i tan pur, potser l'hauria preservat d'aquella tendència a la traïció, tan palesa en els generals de l'època. (Dumoriez i Pichegru, a favor de Lluís XVIII; Bonaparte, més fort que tots dos, a favor seu).

NORMA SHEARER

la coneguda actriu de la Metro Goldwyn, protagonista de «La torre de les mentides», versió cinematogràfica de la novel·la de Selma Lagerlof «L'emperador de Portugal», en la qual treballa amb Lon Chaney

ESTANCES

*Ànima sense riberes,
oci que el guany no acompassa,
res no vols i res no esperes;
llisca el pensament i passa.*

*Vida del temps, com la rosa,
seny del temps ella mateixa:
massa durada fa nosa
entre l'espera i la deixa.*

*Si lliscava el pensament,
que passi sense recança,
amb el petit frisant
d'un ai! del temps esfullant-se.*

*Sor. lles el temps, rialla;
esborres el temps, enuig;
una mateixa baralla
diu al temps: queda't i fuig.*

*L'hora sonora de l'or
dels anys sense melangia
fa llisquent el deix sonor
del dia que el plany destria.*

*I al lluny totes les riberes
on es troben els corrents
saben que incansable esperes
tu qui vols el que no tens.*

J. M. LÒPEZ-PICÓ

GUIA SENTIMENTAL I APASSIONADA DE BARCELONA

Així que un bon barceloní exilat de sa pàtria sent massa punxant l'anhel d'ella, o un viatger enyoradís d'aquest port amable, esgàngaller i substancial, al qual va arribar un dia, volen gustar novament la sabor de les Rambles llunyanes evocant-les (tornant-les al cor) d'una faisó viva, intensa, essencial, més que recercar en els reconets de la memòria, flaca o robusta, fidel o variable, els basta aspirar el perfum d'un pom de roses o resseguir amb l'esguard l'encís d'una branca florida d'ametller... Perquè Rambles i flors — en parlar d'aquestes rambles barcelonines — és tot u i el mateix.

Les Rambles floreixen... i és llur florir esplèndid, vari, opulent...

Així com en ple camp l'home de la Natura, el ciutadà ramblar en la quotidiana volta per les Rambles pot seguir dia per dia, de gener a desembre, la naixença i la vida de totes les flors de l'any en una mena de calendari floral. La presumida mimosa, l'ametller que és prometença, la ginesta dels camps i garrigues, les primeres roses tímides i precioses, les roses de juny, encarnades, cridaires, fragants, pròdigues de color, de vida i de perfum, que assalten els sentits del qui passa, i l'atrauen i l'embriaguen...; les gardenies aristocràtiques, els clavells del poble esqueixats i xisclaires, la magnòlia pomposa que En Maragall va veure *blanca, opulenta, com un pit de dona*, els fervorosos lliris, el nard penetrant, les violetes, els gessamins, el crisantem, el pensament i la dàlia.

Tot això i més encara floreix en el constant florir de les Rambles.

I així mateix les plantes i les flors-emblemes. La farigola i el romaní per Setmana Santa; els borrallons de *muguet* el primer dia de maig, l'alfàbrega noia i olorosa per Sant Joan (ai, la nit de l'amor!), la sempreviva per Tot-sants (ai, el Dia dels morts!)

En els dies de sant assenyalat — millor encara, en els dies de santa — la Candelera, la Puríssima, per l'Ascensió, quan posem les cortinetes al balcó i unes flors sota el cel clar i transparent de les cortinetes — unes flors o un test — aquells dies que fan repicar les campanes damunt la ciutat, quin anar i venir de *corbeilles* tan

esplèndides com pretensioses! Com i també en els dies de «Serata d'onore» d'actrius o cantatrius encimbellades per l'actualitat.

Pels Difunts únicament corones — semprevives, pensaments, crisantems i dàlies.

A la mort d'En Guimerà (oh, quina gran mort aquella!), la Rambla, enyoradissa de la seva gegantina figura de ramblista il·lustre, li va ofrenar el tribut — just, patètic, pròdig i fragant — de tota la seva floració.

Així són, així, les Rambles florides. Menys boniques, menys modernes, menys primoroses, que les molt primoroses, molt boniques i molt modernes botigues de flors, lliures, però, del pecat de crueltat i mal gust que representa la flor a l'aparador, la flor tancada, engabiada, industrialitzada.

Altrament, en les Rambles troben acollida cordial, estan com en son palau totes les aromes camperoles que manquen en la botiga de flors.

I així, tal volta massa en un ambient plebeu, tal volta poc lligades al pretèrit, per la vida inquieta i nova de cada dia, les nostres Rambles són, abans que tot i sobretot, quelcom palpitant, viu, acollidor i recobridor de tots els remolins de la ciutat, de la qual representen el cor palpitant i amagranat.

Les floristes

No sabem, no sabem bé per què les floristes de la Rambla són per a nosaltres la més viva evocació de la Barcelona dels inicis del noucents. Ha plogut molt i ha caigut molt or i foc del sol des d'aleshores i, malgrat tot, en els llocs florits que tenen quelcom d'altar profà, les floristes, com sacerdotesses adhesives, permaneixen hivern i estiu, matí i tarda, faci calor, faci fred, plogui o nevi, i nosaltres les coneixem pels mateixos rostres i posats que els nostres ulls infantils conegueren vint anys enrera.

Eren mossetes aleshores les floristes i encara ho segueixen essent. El temps, en el rosari de dies a ple sol i en el desmai d'ombra fresca a les tardes de la Rambla, no ha borrrat pas la suavitat ni la frescor a la pell ni als llavis de les nostres floristes. de les floristes de les nostres flors. Tot just

es troba en elles — les mossetes del noucents — altra diferència que l'opulenta plenitud que l'estiu de la vida ha posat en llurs rostres i en aquella gràcia popular de llurs cossos.

Aquestes floristes de la Rambla que esperen, tranquilament assegudes al costat del lloc florit, sent ganxet o mitja, a que el comprador s'acosti i preguntí el preu sense preu per a la dona sensible o l'enamorada obsessionant, del braçat de flors cobejades; que no importunen al transeünt ni comprometen al presumit jovencell qui acompanya la promesa, ni s'obstinen a posar, mercantilment mimoses, amb sa mà ensemes esgarrinxada i perfumada, la gardenia al trau del vell babau o del jove pim-pam — ciència aquesta coneguda i practicada des de llunyanes generacions per totes les floristes del món —, aquestes floristes que tenen noms sonors dintre el món reduït i honest de casa seva o en l'aldarull de la Rambla que també és casa seva, noms sonors i de bona gent com Eulària, Roseta, Magina, i tenen un aspecte senzill i modòset, que evoca la calaixera, la màquina de cosir, la cortineta i la gàbia del pinsà o la cadenera; aquestes floristes constitueixen una institució barcelonina, i són encara quelcom vuitcentista (tanara alta, faldilla ampla, davantal gran, *toquilla, matinée* per fora).

Les floristes, les bones i nostres floristes, qui són recatades i sentimentals i entusiastes i generoses, en el pas per les Rambles de l'enterrament significat o en el pas de l'heroi, home del dia, polític o artista, barceloní u hoste, han estudiat i après en el mustigar-se, desfullar-se i morir de tantes i tantes flors el secret de no mustigar-se, de no envellir.

Qui sap, però, si els hi han contat el secret els pardals enjogassats, llurs amics i veïns del pis de dalt, el piular fort i avalotament dels guies a l'hora d'anar a joc, escolten des de fa anys i anys, de generació en generació.

(Les Rambles floreixen com les noies...

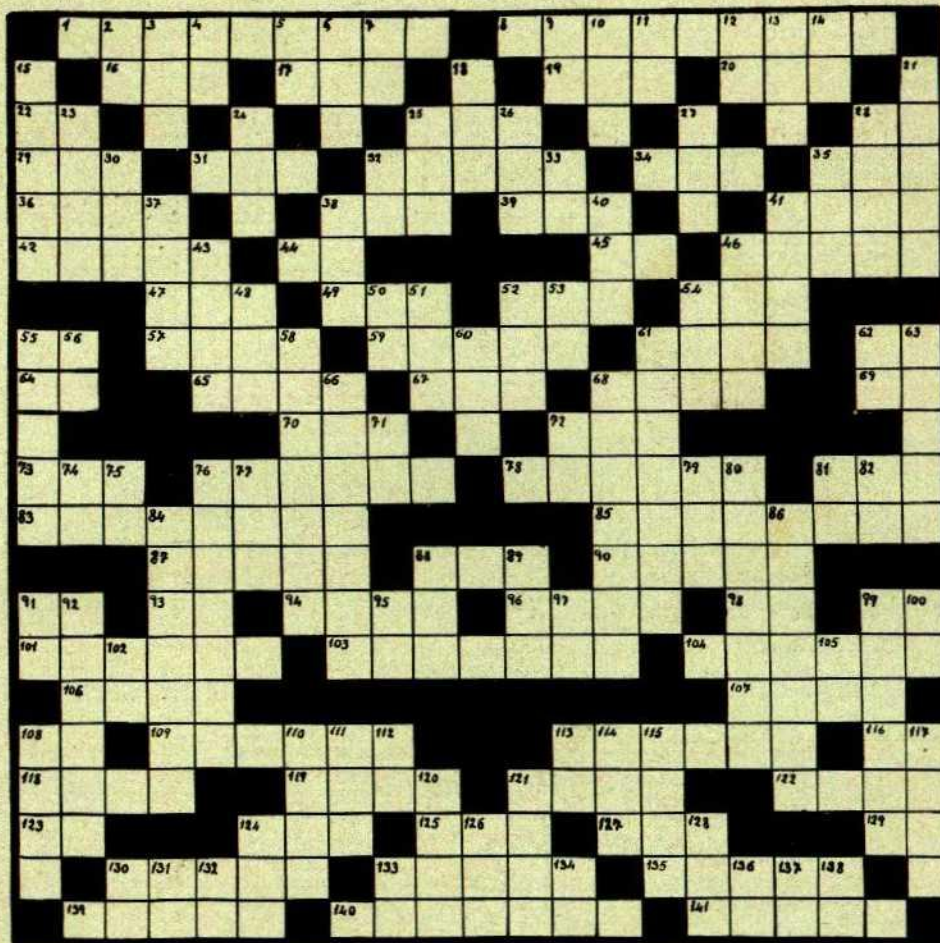
Qui es podrà sostraure a l'encís de les Rambles en flor?)

MARIA LUZ MORALES

(Traducció de R. Suriñach Senties)

VERTICALS

2, pronom.—3, vegetal.—4, nom de lletra.—5, idem.—6, paratge estèril.—7, adverb i interjecció.—8, nom bíblic.—9, article.—10, espai sideral.—11, nom francès de nota musical.—12, interjecció.—13, planta.—14, nota musical.—15, sinònim de feina.—18, preposició.—21, temps de verb.—23, plural de pronom.—24, nom de riu.—25, nom de poble català.—26, cansak.—27, acció de caminar.—28, mesura d'electricitat.—30, de menjar.—32, sentiment.—33, article neutre.—35, nom geogràfic.—37, diminutiu familiar.—38, objecte útil per navegar.—40, aigua congelada.—41 individu patidor de defecte físic.—43, carrera.—46, nom de dona.—48, producte vegetal.—50, interjecció.—51, paraula llatina.—52, cosa que es pot pendre.—53, temps de verb.—54, recipient.—55, temps de verb.—56, nom francès de nota musical.—58, temps de verb.—60, part de l'oració.—61, nació sudamericana.—62, el que envelleix les coses.—63, temps de verb.—66, nom de dona.—68, temps de verb.—71, nom de lletra.—72, impressió auditiva.—73, negació.—75, pronom.—76, nom històric.—77, paraula llatina.—79, temps de verb.—80, escultura.—81, condició del so.—82, producte mineral.—84, antiga dignitat persa.—86, adjectiu en plural.—88, element.—89, peix.—91, part del cos.—92, aptes per a un: cosa.—95, nom de lletra.—97, abreviatura de nom de moneda.—99, adjectiu.—100 afirmació.—102, aliment.—105, interjecció.—108, paraula llatina.—110, condició de solitud.—111, pronom.—112, negació.—113, acabament.—114, article.—115, flor.—117, corona de llum.—120, producte manufacturat.—121, defecte.—124, el que és la pintura.—126, provocació.—128, acció dels remadors.—130, nom genèric de gos.—131, pronom.—132, animal.—133, adverb.—134, prefix negatiu.—136, condició primi-

tiva de l'home.—137, tractament català.—138, nom de lletra grega.

HORIZONTALS

1, temps de verb.—8, antic capell.—16, temps de verb.—17, espai de temps.—19, nom d'un pianista català.—20, nom d'escriptor català.—22, nom de carta.—25, peça que serveix per a cobrir.—28, temps de verb.—29, número.—30, condició d'un preu.—32, lloc de venda.—34, part del rostre.—35, sentiment.—36, condició d'el menjar.—38, peça de vestir.—39, acte de dormir.—41, peça que deixa l'arada.—42, serp.—44, adjectiu.—45, pronom.—46, do de gràcia.—47, nom mitològic.—49, home, submari.—52, part del cos.—54, dignitat de l'antiga noblesa francesa.—55, pronom.—57, cosa per a fer vestits.—59, ciutat d'un país del Bàltic.—61, lloc d'un vaixell.—62, nom francès d'una noia musical.—64, pronom.—65, temps de verb.—67, verdura.—68, cita en un escrit.—69, condició de salut.—70, nom d'animal.—72, substància natural.—73, nom de lletra.—76, nom de poble.—78, adv.ubi.—81, temps de verb.—83, mitjà de comunicació.—85, dona que vola.—87, cognon català.—88, paret.—93, nom de planta.—91, pronom.—93, producte vegetal.—94, sentit.—96, moble.—98, exclamació.—99, part del cos.—101, temps de verb.—103, aparell per a volar.—104, condició del treball del camp.—106, condició de peix.—107, lloc per on passen els trens.—108, preposició.—109, temps de verb.—113, participi.—116, exclamació.—118, referència.—119, nom de poble català.—121, diminutiu de nom de dona.—122, producte fabril.—123, abreviatura meteorològica.—124, vegetal.—125, adverb.—127, monument triomfal.—129, contracció.—130, nom d'animal.—133, temps de verb.—135, objecte de metall o paper.—139, pedra petita.—140, mesura convencional del temps.—141, cognom català.

ELS MOTS CREUATS

No és solament la calor que ens travessa amb la seva vasta i xafo-gosa onada. Per tot arreu vénen i van centenars d'onades d'horror, de pessimisme, d'hilaritat, de mania, de ciència barata. Fa quatre dies que el món era una extensa estació receptora de radiotelefonía. Tot interior que s'estimés una miqueta tenia en el lloc preferit de la casa la seva bateria d'auriculars. Hi era al casal sumptuós del Passeig de Gràcia, i vèieu brandar els pals i els fils metàl·lics, com una senyera d'il·lusions, damunt dels barracots de les barriades extremes. El bastaix arribat de terres endins, miserablement establert a Barcelona, tot seguit necessità, sinó el confort per reposar de les rudes feines del Metropolità, almenys la joia misteriosa i obscura d'un concert de radiotelefonía. Els nostres barcelonins s'hi lliuraren amb aquella fruïció amb que es donen a tot el que no signifiqui pensar, a tot allò que sigui un innocent pessigolleig que no fadigui ni llevi el son — sinó tot el contrari — que obri com el més subtil i definitiu dels adormidors.

La radiotelefonía no va ésser una gustació privativa de Catalunya. Tot el món volgué escoltar les sessions musicals properes i les estacions més llunyanes. Allò, però, que amenaçava ésser una mania, no ha estat sinó una onada de misteri, de pals i de fils, de galenes i cursors.

Ara que minva l'onada radiotelefònica preparem-nos a rebre la nova ona que s'apropa. Quina serà a Catalunya, la nova manifestació de l'interès col·lectiu? Ja suposem que, íntimament, tots estem units per un interès altíssim que ens veiem privats d'exterioritzar, però també creiem que serà difícil que a Catalunya la nova onada maniàtica sigui igual que aquella a la qual s'han lliurat les multituds de tot el món. Als Estats Units, a Anglaterra i a França, avui dia, tot ciutadà que s'estimi destina unes quantes hores de la seva vida, ja sia després de pendre el te, o de beure el vas quotidià d'efervescent «fruit salt», a resoldre un problema de «mots creuats». El nostre escepticisme respecte a la introducció d'aquesta nova mania universal a Catalunya, està explicat si

es té en compte la joiosa i desimbolta manera amb que el català es complau en despendre el temps que la vida li ofrena. Per a resoldre el mots creuats es necessari pensar. I, dames i cavallers, a un català 1925, amb els banys oberts, amb una torreta a una distància avinent del lloc del treball i amb una calor considerable, la darrera cosa que se li acudirà — si se li acut alguna vegada — serà de resoldre un problema de «mots creuats».

Però hem de provar si anem errats. Avui d'Ací i d'Allà obre el seu primer concurs de «mots creuats», adjudicant tres premis als qui donin, justes, les paraules que capriciosament s'han creuat en el gravat que publiquem.

Les solucions ens han d'ésser adreçades abans del dia 1.º d'octubre, a la nostra Redacció, plaça de Catalunya, 17.

El premis a atorgar són:

Primer: Quinze volums de la *Biblioteca Literària*.

Segon: Deu volums de la *Biblioteca Catalana*.

Tercer: Cinc volums de l'*Enciclopèdia Catalana*.

*Acaben de complir-se cent anys de la inauguració del primer tren de vapor.
Anglaterra, mare d'aquest transcendental enginy,
ha celebrat fastuosament el seu cap de segle*

En mig de tants centenaris com la humanitat, atacada de mania commemorativa, es dedica a celebrar en la nostra època, pocs n'hi ha que mereixin tant respecte com el del carril o ferrovia. La invenció d'aquest mitjà de comunicació, després d'un segle, no pot dir-se que hagi exhaurit les seves possibilitats. Tot i que el món com una immensa bóta, ja ens apareix lligat pels cercols d'innombrables rails, romanen encara, a l'Assia i a l'Àfrica, vastíssims paratges que han de canviar, un cop els penetri aquest mitjà de comunicació no arreat pas pels altres d'invençió més recent: l'automòbil i l'aeroplà.

Si; hi ha polítics, i no pas de segon ni de tercer rengle, que imaginem la política ferroviària com un capítol essencial de la política colonitzadora i àdhuc de la política *tout court!*

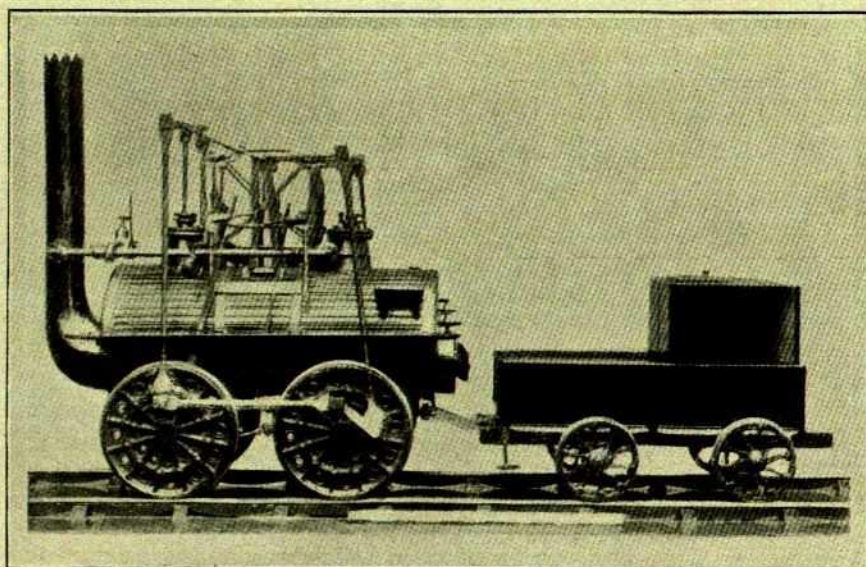
Guillem II va haver de plegar sense veure realitzat el seu somni de carril a Bagdad. El somni es realitzarà; sols que no seran els alemanys, sinó els anglesos els que se n'aprofitin.

La ferrovia, més que les grans rutes romanes, esdevé una dada imprescindible per explicar les alternatives de grandesa i de misèria de ciutats i de nacions senceres.

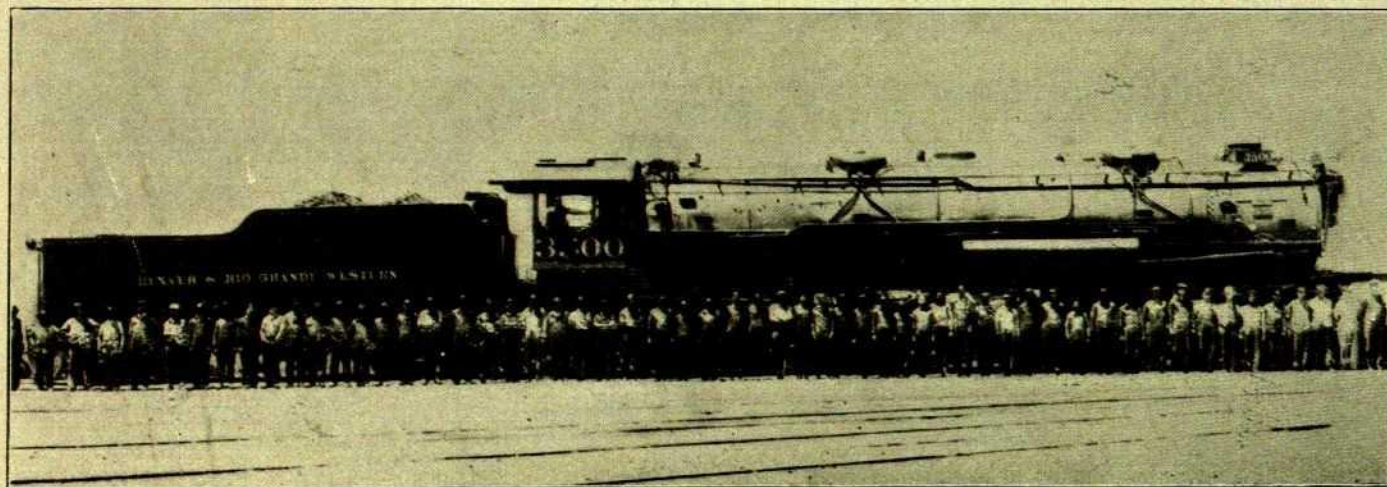
Ah, sí, el centenari de la ferrovia no és un centenari vulgar que pugui ésser negligit sense remordiment.

Ningú no ignora que fou l'enginyer anglès Jordi Stephenson el que tingué la idea de construir un camí de ferre sobre el qual havia de lliscar una màquina i un rengle de cotxes.

La primera línia, el centenari de la qual celebra el món, fou la de Stockton a Darlington, que de bell antuvi i contra tots els mals averanys va ésser un bon negoci. La segona, la de Liverpool a Man-

La primera paraula: la locomotora que va arrossegar el primer comboi

*La darrera paraula: enorme locomotora ianqui de la Companyia «Denver & Rio Grande Western»
Seixanta homes en rengle assenyalen la seva llargada*

*Fot. Sánchez
Català*

chester va ésser la que efectivament va convèncer el públic que allò no era una cosa de sogres o de criatures.

Les primeres temptatives foren realitzades amb uns estres que avui ens fan somriure amb una barreja d'humor i d'enyorança. Fins a 1829, no trobà el mateix Stephenson una locomotora, perfecció de les anteriors, que amb el nom de *The Rocket*, aconseguí un triomf sorollós en un concurs que havia convocat la Companyia del carril Manchester. Aquesta màquina, proveïda d'una caldera tubular, donà una velocitat de 25 quilòmetres per hora, i arrossegà una càrrega de 60 tones.

A partir d'aquest moment, el nou mitjà de comunicació rebut a la primèria amb una immensa malfiança, en un país com el nostre no exempt de superstició, va ésser adoptat resoltament pels anglesos i considerat amb respecte per molts continentals. Entre l'any 1830 i 1850 gairebé tots els estats europeus i els nordamericans assajaren amb èxit el carril de foc. El nostre carril de Mataró a Barcelona, primer de la Península, ens associà a aquesta presa de possessió de l'invent de Stephenson.

Encara, en una masia propera a la línia de la ciutat un hom pot llegir una làpida on en termes polítics i progressistes és comenta el pas de la primera locomotora.

Si un hom vol tenir una sensació humorística d'aquells primers viatges en tren, ha de veure la pel·lícula que no fa gaire projectaven en alguns cinemes de Barcelona: «La llei de l'Hospitalitat». La reconstrucció de la primitiva locomotora i dels primitius vagons—calcats sobre la idea del cotxe—ni eren perfectes. Les mil peripècies del viatge feien riure, certament, però alhora inspiraven una mena de tendresa d'excel·lent qualitat artística. Un hom, sense voler, associava la impressió d'aquest film excepcionalment reeixit, al geni de Dickens i de Thackerie, que amb tanta de gràcia descrivien les anades i vingudes de les belles diligències.

Anglaterra, la pàtria de Stephenson, que va saber acollir i posar en pràctica el seu invent, ha celebrat amb tota pompa el centenari. A més de les cerimònies i parlaments de rigor, ha estat oberta a Darlington una exposició on troben representada plàsticament la història de la ferrovia des de

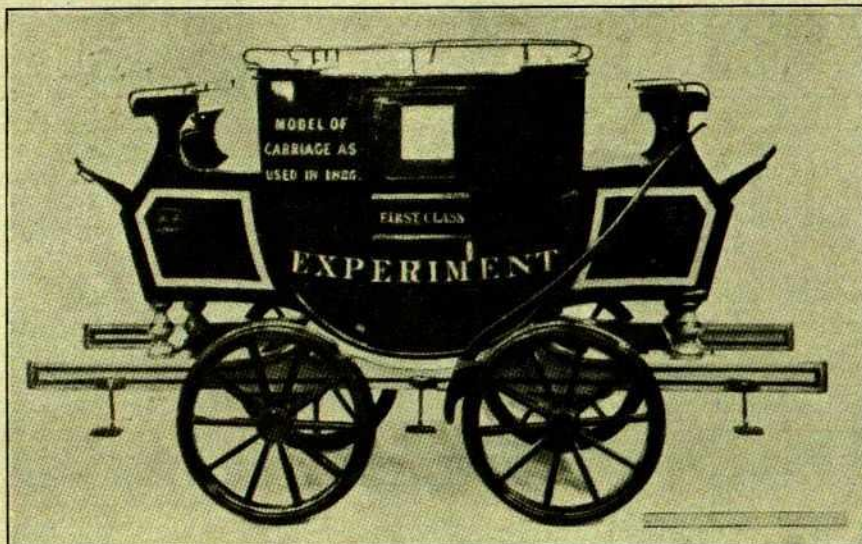
l'any 1825 fins al dia d'avui. La invenció de l'automòbil ha influït poc o gens en la prosperitat del carril. L'automòbil és, per definició, un element de caràcter individual i el tren és un estre de caràcter col·lectiu. Sols a Nordamèrica on l'abaratiment dels motors i del petroli arriba a límits extraordinaris, veieu una seriosa competència entre les dues invencions. I encara! En general, el automòbil forma viatgers per al seu ús exclusiu, és a dir, que belluga gent que sense ell no és bellugarien. La clientela del carril, per això no fa sinó créixer de dia en dia, com podeu comprovar en totes les estadístiques.

L'aeroplà tampoc sembla un enemic temible, per al centenari invent de Jordi Stephenson. El gros dels transports, malgrat arribés a popularitzar-se l'avió gegantí, seguirà encara fent-se sobre rails i a força de locomotora.

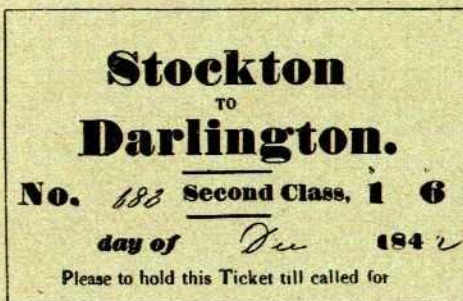
El detall que sembla seriosament amenaçat de transformació és la hulla negra. A moltes bandes, la hulla blanca cuita a substituir-la amb un avantatge de velocitat per al camí, i de comoditat per als viatgers finalment lliures de la sutzura del carbó. Des més a més, el carril elèctric venç pujades que la locomotora de vapor no pot ni encetar.

Allà on hi ha forces hidràuliques aprofitables, la substitució del vapor per l'electricitat és un fet imminent. A llocs com a Suïssa, és un fet mig consumat. A Catalunya, on l'explotació dels saltants del Pireneu ha estat feliçment establerta, no sembla que pugui trigar l'electrificació de les línies antigues, tot seguint l'exemple de les noves, especialment les de la «Canadenca». D'uns anys ençà, podem dir que hem ingressat en el dinamisme europeu. El català viatja. Viatja enllà de les fronteres, puix no és rar de trobar catalans a Moscou, capital de la República dels soviets, o a Tokio, capital del Japó, i viatja dins de casa seva. El títol honorífic de carrer de Barcelona que abans gaudien alguns pobles i vil·les de Catalunya aviat se extendrà d'una manera efectiva a totes.

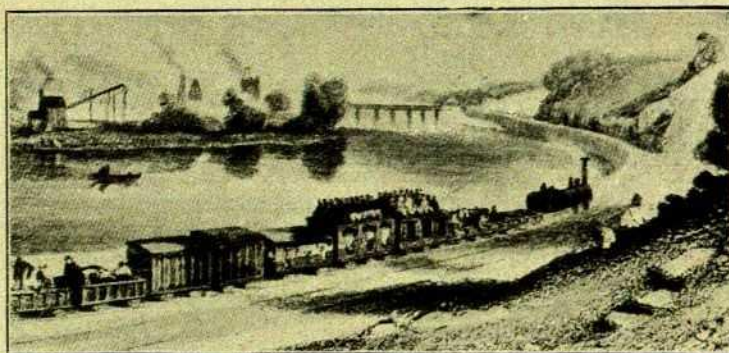
A Catalunya no és freqüent de veure aquells trens buits que travessen una plana erma, amb una mena de mandra àdhuc quan agafen una baixada i arriben a una velocitat de trenta o quaranta quilòmetres per hora.... — M.

Un dels cotxes que van formar part del primer tren. Noteu que la concepció era lluny de la dels vagons actuals.

Facsimil d'un bitllet de la primera línia fèrria

Una estampa de l'època, representant el carril de Stockton a Darlington

HA MORT UN ULTRAMODERN

ERIK SATIE

PROFETA D'AUDACIES, MUSIC AUSTER, I GRAN HUMORISTA

El ploreu: Santiago Rusiñol, Pau Picasso,
Ramon Casas, Ricard Viñes i Miquel Utrillo

Heu's aquí un músic, de gran sensibilitat, que fins molt poc abans de morir, no era tingut en alta estimació. El seu humorisme bé prou que anava d'una a l'altra banda del món, però l'Erik Satie, restava inconeugut per als públics dels concerts. Satie havia viscut a Montmartre i en la més espantosa bohèmia. Més que viure, el músic, anava tirant. No es va morir de fam, per dues raons poderoses: perquè hi ha Providència i perquè els seus bons amics, tots tres catalans, En Santiago Rusiñol, En Ramon Casas i En Miquel Utrillo, no ho varen permetre. L'estat de les finances d'En Satie ho sabem per boca de l'autor de *Parade*.

«La meua bossa — deia — se sembla molt a la música que vaig fent: és cap per avall. Els diners, per mi, vénen a ésser com una fantasia de clown».

Aquestes desarticulacions a Satie l'enamoraven. «Es ben cert — escrivia — que els desllorigaments constitueixen justament els procediments ordinaris del Circ, però cal considerar-los com el divertiment d'estètica superior». Satie precisava, musicalment, d'una manera molt discreta per troballes, que tot i semblant res, exigien molta malícia i observació, coses com les següents: «La desgràcia d'un imprudent que rellesca en el *water-chute*», o bé «un xàfec en ple *boulevard* damunt d'un barret de palla». L'home que arriba a executar semblants estats, inventa, sense saber-ho, la música impressionista.

Erik Satie era un paradoxal. En «la diada d'un músic» — capítol que figurava en les *Memòries d'un amnèsic*, — hom pot llegir el següent: «Jo no dormo sinó cloent un ull: l'altre vigila. El meu llit es rodó i amb un forat per què pugui passar el cap. A cada hora, un criat em pren la temperatura i me'n dona una altra».

Des de fa molt temps, sóc abonat d'un diari de modes. Des de que lleigeixo aquesta publicació, porto un estretynecaps, mitjons blancs i armilla blanca. Ja vindrà més tard la resta. Amb set o vuit anys de llegir aquest diari, penso cridar l'atenció amb la meua indumentària».

Quan va escriure la seva *Sonata Burocràtica*, varen ésser molts, però molts, els qui el tingueren per boig. La majoria dels professors de la Schola Chantorum li giraren la cara a l'endemà que Satie editava els seus *Veritables préludis flaccids per a un gos*.

Fa alguns anys que als cabarets de París se servia, al mateix temps que el cafè, unes ampolletes graduades que contenien un líquid, que Georges Auriant deia «generalment conegut sota el nom de cognac». Les còniques ampolletes comportaven tres divisions, i cada divisió representava la dossi

normal d'un consumidor. Dotat d'una certa astúcia, observà que la divisió de baix de tot era molt més copiosa que les altres.

Una nit va demanar cafè i el seu corol·lari. Li varen servir, però no es va conformar amb el que el cambrer li portava. «Què més se li ofereix?» — li digueren. «Afegeixi un vas; de vidre i net».

El qui servia va creure que el parroquià volia pendre bicarbonat, i al portar-li el vas li digué que si volia aigua tèbia o calenta..

«Calenta.. tèbia... — digué En Satie. — Ja veureu... Feu-me el favor de servir-me el

dues primeres divisions en el vas i ell mateix va servir la part més copiosa d'alcohol, que era la que li interessava.

Com a mobiliari deia que tenia tretze taules de treball i cinc pianos de cua. Els cinc instruments eren cinc pipes, puix Satie deia que «el *Llibre* de la seva ordre afirmava que era estúpid i contrari a la salut fumar en la mateixa pipa dues vegades seguides». No tenia odís; solament belles antipaties en forma de fitó per a les sagetes sonores del seu arc. S'anomenava fundador — i així constava en les seves targetes, — de l'Església Metropolitana d'Art, i molts creuen que la va fundar solament per a excomunicar a Massenet i a Saint-Saens. Una vegada En Ricard Viñes, el nostre gran pianista, que tant i tant ha fet per la música de Satie, li va preguntar si encara vivia en Arcueil.

— Sí, encara — respongué en Satie; — cerco i no trobo habitatge a París.

— Però per vos sol, prou que en trobareu — deia En Viñes.

— No, no. Necessito un lloc gran... Compreneu... Unes trenta habitacions, almenys... No veieu que tinc tantes idees que col·locar i no sé on encabir-les.

Erik Satie, dibuix de Picasso

cognac, però fixeu-vos que jo vui disposar de la porció de sota...»

El cambrer restà astorat. Fixeu-vos, senyor, que aquest cognac s'ha de pendre tal com raja: si voleu el darrer terç de l'ampolleta, beveu-vos abans les altres dues parts. A més, que jo no sé...

— Ja us ho diré, amic — deia Satie; — prefereixo el líquid de sota als altres perquè no li ha tocat l'aire... Vui el que demano.

— Beveu les altres consumacions — deia el que servia.

— Res d'això! Res d'això! Em trobo estrictament dintre del meu dret. La llei m'autoritza a pendre si vui la porció del mig de l'ampolleta. Si no ho faig és perquè no vui obligar-vos.

I agafà l'ampolleta del cognac i buidà les

Erik Satie ha estat considerat com el profeta de l'audàcia. Quan vivia amb Rusiñol i amb l'Utrillo en Montmartre, va compondre la *Gran Missa dels Pobres*. En el taller d'En Santiago, En Ramon Casas li va fer un magnífic retrat. En Satie, per correspondre la distinció, va donar una conferència una nit en el taller, amb la condició de que tota la disertació fóra acompanyada sense interrupció amb el *trémulo* d'un harmònim, i que de aquesta vibració perpètua s'encarregaria l'Utrillo. El tema desenrotllat per Satie va ésser el següent: «La música aplicada a la bicicleta».

Darrerament va esperar a tot el món musical amb els seus famosos *Tres estudis en forma de pera*. No obstant el seu nom estrafalari, aquests estudis són notabilíssims, i marquen una sana orientació a la música moderna, que sortosament ens deslliura de molts errors que havíem tingut, en gran part, de la que es va compondre en el segle passat. Deixa Satie — ¿havem dit que era un músic puríssim? — un fort *Préludi a la porta heroica del Cel* i unes delitoses *Gymnopédies*, que esdevingueren instrumentades per En Claudi Debussy, qui tant i tant va poder aprendre de l'art innovador de l'autor de la *Parade*, aquell meravellós ball que els dansaires d'En Daghléu ens varen donar a conèixer en el Liceu i que tant va escandalitzar els nostres filisteus, tant allunyats de Picasso, de Satie i de tot allò que representa una idea nova

no digerida prèviament per altri.

Considerem com partitura seriosa, però una de les més sorprenents de la musicalitat moderna, *Sòcrates*. La figura del savi i de l'ironista, musicat sense retòrica i animat interiorment, secretament, constitueix, per nosaltres, l'ideal realment grec, en la composició. I ja ho veieu: aquest admirable *Sòcrates* és fill d'aquell mateix Erik Satie que en les anotacions de les seves obres de piano escriu: «No tinc tabac... afortunadament no sóc fumador», i aquest altre, que

més d'una volta caldria que fos meditat pels il·lustres virtuoses pianistes: «Ignorar la seva pròpia presència...».

..

Satie, per causa del seu finíssim humorisme, va tenir un greu disgust amb Debussy. La tarda en que aquest compositor va donar a conèixer, en l'assaig general, el seu poema sinfònic titulat *La mar*, era present Satie amb altres músics i crítics. Una part del poema debussí s'anomena «De

l'aua al mig dia damunt de les ones». Una vegada acabat aquest fragment, Debussy va rebre felicitacions dels concurrents a l'assaig. Erik Satie s'hi va acostar a l'autor, i tot fent-li grans elogis, li digué: «Amic meu, això és magnífic... Sobretot hi ha un petit moment, entre dos i tres quarts d'onze, que el trobo delitós a tot ésser-ho».

Debussy mai va perdonar aquesta sortida al gran autor de *Sòcrates*.

RAFAEL MORAGAS

HIMNE EN ELOGI DELS CRITICS

Erik Satie, de tant en tant, també escrivia. Heu's ací una de les seves pàgines singulars:

SENYORES, senyoretes i senyors.

Fa un any que vaig pronunciar una conferència titulada: *La intel·ligència i la facultat musical dels animals*.

Avui penso parlar-vos d'un assumpte semblant: *La intel·ligència i la facultat musical dels crítics*.

... aproximadament es tracta del mateix tema, però, naturalment, amb certes modificacions.

El món no coneix encara bé als crítics; i ignora tot el què han fet, tot el que encara poden arribar a fer.

Els són no sols els creadors de la crítica — art mestra entre les Arts — sinó els pensadors més lliures de la societat moderna, lliure-pensadors socials, si se'm permet dir-ho així.

Fou un crític qui serví de model a Rodin per al seu «Pensador».

Rodin va tenir sempre una debilitat per als crítics, una gran debilitat.

Llurs indicacions li foren sempre cares, molt cares, massa cares, costosíssimes, per dir la veritat...

Hi ha tres classes de crítics: els que tenen importància, els que tenen menys importància i els que no tenen cap importància.

Però les dues darreres classes no existeixen en realitat: tots els crítics tenen IMPORTANCIA.

Des del punt de vista físic, el crític té un aspecte de gran seriositat. És com una mena de contraaix mental i físic.

És un centre en ell mateix, un centre de gravetat.

Quan riu, riu només d'un sol costat de cara, que pot ésser el costat que convé o el que no convé.

Sempre molt amable amb les senyores, el crític manté a certa distància els cavallers.

La mediocritat, la incapacitat i altres qualitats semblants no es troben mai entre els crítics. Un crític mediocre o incapaç seria la burla i el ridícul dels seus col·legues; li seria impossible d'exercir la seva professió — la seva missió, vull dir —; i es veuria obligat a sortir del país. Perquè trobaria totes les portes tancades. I la seva vida fora un llarg martiri.

A fi de comptes, l'artista no és sinó un somniador. Mentre que el crític té el coneixement de la realitat i el de la seva pròpia importància.

L'artista pot ésser imitat; el crític és sempre inimitable... i inapreciable. Com podria imitar-se un crític? — em pregunto a mi mateix. De totes maneres, hi hauria molt poc interès, molt poc! A fer-ho; tenim l'original, i EN TENIM PROU AMB ELL.

Aquell qui va dir que la crítica era fàcil no sabia el què es deia.

Realment, semblant afirmació és vergonyosa.

L'home que escriví un sentiment semblant hauria d'haver estat empaïtat, almenys un o dos quilòmetres.

És molt possible, però, que estigui peneït de la seva declaració. És molt possible; és molt probable, ES SEGUR.

La ment del crític és un magatzem, un empori modern, proveït de diversos departaments i seccions.

Allí es trobarà sempre una mica tot: ciència, llocs, mantes de viatge, paper d'escriure (del país i importat), història, jocs de fumar, idiomes, paraigües, belles lletres, gèneres de llana, articles d'esport, humor, mirallets, perfumeria, i així successivament.

El crític ho sap tot, ho veu tot, ho diu tot, ho sent tot, ho toca tot, ho investiga tot — menja de tot — i ho confon tot.

Quin home prodigiós!

El crític és també un guaita, una mena de boia de campana.

I ens assenjala els esculls que volten les costes de l'esperit humà. Vora aquests esculls, el crític vigila amb superba clari-vidència.

Vista a una certa distància ens pot sem-

blar un lleny, però un lleny simpàtic i intel·ligent, no cal dir-ho.

De quina manera assoleix aquesta alta posició de boia de campana o de lleny flotant?

Pels seus mèrits — pels seus propis mèrits — pels seus mèrits personals.

Ara hem arribat a un punt delicat...

El director d'un diari, d'una revista o de qualsevol altre periòdic és qui descobreix sempre el crític.

Eldescobreix després d'un examen sever.

Aquest examen és bastant llarg i dolorós, tant per al crític com per al director.

L'un fa preguntes; l'altre les rep en guàrdia.

És un conflicte anguniós, ple de sorpreses, en el qual la una part i l'altra recorren a tota mena d'estratègies. Finalment, el director resta vençut i el crític l'absorbeix.

És molt rar que el director torni en si.

El veritable sentit crític no consisteix a criticar-se a si mateix, sinó a criticar els altres; i la viga en l'ull propi no ens deixa de cap manera veure clarament la palla en l'ull d'altre; abans la viga es transforma en un telescopi que augmenta de sorprenent manera la grandària de la palla.

MAI podrà admirar-se amb la profunditat deguda la valor del primer crític que aparegué al món.

Els brutals ciutadans prehistòrics o dels començos de la Història devien haver-lo rebut amb insults i amb cops, sense adonar-se que era el Precursor, que era un home digne de la més gran reverència.

Era un heroi a la seva manera.

Amb tota probabilitat el segon, el tercer, el quart i el cinquè crítics no foren millor rebuts; però aquests ajudaren a establir un precedent.

I els crítics començaren a propagar-se.

Més tard, aquests Benefactors de la Humanitat aprengueren d'organitzar-se i fundaren Gremis de crítics en totes les grans capitals del món.

I així els crítics passaven a ésser personatges, la qual cosa prova que la veritat assoleix sempre la seva recompensa.

Donem gràcies als crítics pels sacrificis que fan diàriament per al nostre bé. Demanem a la Divina Providència que els protegeixi de tota mena de malalties, que els doni abundància de fills de totes menes, a fi que propaguin la seva noble casta. Amén.

El vinent número de D'ACÍ I D'ALLÀ serà dedicat a la representació de Catalunya en l'Exposició de les Arts Decoratives de París.

PAGINA HUMORISTICA

SENYORS VIATGERS AL TREN!

SOM lluny del dia en que fou inventat el carril. Tan lluny, que precisament ara fa un segle, i és per això que hi ha avinentesa de celebrar-ne el centenari.

El tren, havent esdevingut el mitjà de comunicació més ordinari, creiem indispensable de donar alguns informes sobre aquesta mena de moble.

Una Companyia ferroviària és una mena de distribuïdor automàtic. Fiquen en l'escletxa de l'aparell unes quantes pessetes en forma d'accions i en surt un empleat, un carrilaire. Aquest objecte es compon d'una gorra negra o blanca i negra, una brusa o una levita amb botons daurats i una trompeta. Es passeja amunt i avall de l'andana i fa venir un tren.

D'on surt el tren? En realitat, no ho sabem. Està format de cotxes sense cavalls. El primer cotxe està proveït d'un tub que escup una fumera blanca que dos negres molt bruts s'esforcen en ennegrir per tirar-la a la cara dels viatgers. De vegades, els negres del primer cotxe reben el fum en llur pròpia cara, no veuen el que fan i ocorre un accident, mena de cosa que constitueix un dels al·licients més estimats dels viatges, perquè a més a més de rompre la monotonia, romp els ganxos que entrelliguen els cotxes i els viatgers i tot.

Els accidents de ferrovia són extremadament rars. Mai no n'hi ha més de tres per dia.

Els cotxes dels trens són de tres classes:

Les terceres, on un hom va molt malament.

Les segones, on mai hi ha lloc.

Les primeres, que costen un ull de la cara, i en conseqüència es reserven per

a les persones que viatgen de franc.

Per agafar el tren cal anar als llocs anomenats estacions, que sempre s'escauen tocant a la via. D'aquesta manera el funcionari de la trompeta no té sinó sortir de casa per fer el servei que té encomanat.

D'estacions n'hi ha un gavadal i qui sap-lo escampades, la qual cosa obliga els trens a fer recorreguts fantàstics. A més a més de les estacions, hi ha ponts, túnels, viaductes, una mala fi d'invencions que obliguen les vies fèrries a fer corbes i contra-corbes, pujades i baixades, que si bé faciliten remarcablement els accidents, allarguen considerablement els viatges. Els túnels són passadissos subterranis, l'entrada dels quals s'estira i s'arronsa com si fos de goma. En efecte, quan veieu de lluny l'entrada del túnel, no és sinó un foradet per on no passa ni un ratolí. Com més us hi acosteu, més s'engrandeix; de manera

que en el moment precis d'entrar-hi té prou capacitat per deixar passar el tren amb la seva xemeneia i tot.

Per facilitar la sortida del tren han fet un forat també a l'altre cap.

Cosa notable: mai no hi ha cap estació dins dels túnels — llevat en els trens que s'anomenen metropolitans i que tenen l'incomprensible caprici de no sortir mai del túnel.

De llarg en llarg de les vies fèrries o ferrades, les Companyies curen de col·locar-hi diversos objectes per entretenir la vista de's passatgers: pals amb unes cassoles de porcellana on van adherits uns filferros, dames bolxevics amb la seva banderola roja, dames esperantistes amb la seva banderola verda, torres metàl·liques coronades per una rodella que a la nit s'il·lumina amb llums de colors...

Alguns departaments dels cotxes porten etiquetes:

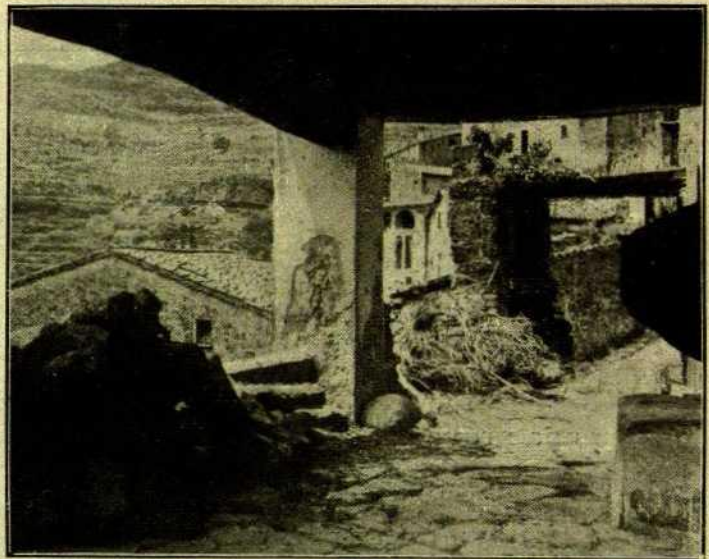
RESERVATS. — No s'hi pot pujar sense que mai ningú hagi arribat a saber per què.

FUMADORS. — Són els departaments on s'entaforen certs individus que volen oblidar les vicissituds de la vida en mig d'un núvol de fum agre i irritant. També hi pot entrar la locomotora, però esbotzant l'embà, la qual cosa resulta altament molesta per als que s'hi apunten.

SENYORES. — Encara que no ho digui, cal entendre senyores soles, desitjoses d'associar llurs solèdats. A mesura que les dones es tallen els cabells, fumen, creuen les cames i tenen idees polítiques, l'ús d'aquesta etiqueta esdevé anacrònica.

Un dels darrers retrats dibuixats per R. Cases

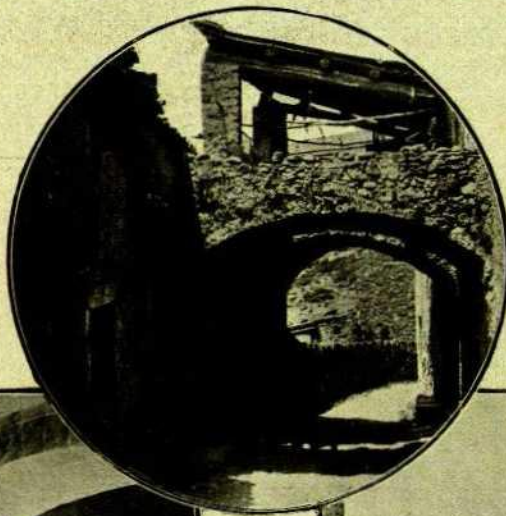
*Galeria de Can Llovet**L'esgranament de les feixes, vist des del poble*

En el llogarret menys avinent no ens estranya de trobar punts de vista agradables o pintorescos. Més aviat duem a dins implícita la idea que el lloc més amable ha d'ésser el més amagat, el menys transitat. Això no sempre és cert, però fa bonic de creure, i enco ratja la curiositat dels excursionistes.

El poble de Murà, al que pertanyen les vistes que publiquem en aquesta plana, tot i ésser una mica separat de les grans rutes, no pot tanmateix classificar-se entre els llogarrets absoluta-

Recons de Catalunya

M U R À

Un carreró

ment obscurs. El pintor Rafel Benet, entre altres, hi ha pintat coses plenes de llum, incòmpatibles, per tant, amb l'obscuritat. El pinzell del pintor, com la ploma de l'escriptor, — posat que l'un i l'altre excel·leixin en llur ofici — basten a fer pronunciar el nom d'un recó de món amb un to diferent dels que hi ha en el nomenclàtor oficial.

Hi ha una geografia de l'art i de la ciència, que certament no és tan coneguda com la de les guerres, però que sens dubte té més motius per ésser apresada i meditada.

amb voltes*Un detall de l'església**El Carrer Nou*

EL moblista Joan Busquets no sols sap seguir amb pulcra elegància els estils tradicionals, sinó que sap continuar-los amb indiscutible encert. Els dos gravats que publiquem avui, en són una prova concloent.

El llit sumptuós, on es combinen harmònicament els estils barroc i imperi amb treballs d'un gust exclusivament modern, sembla digne d'un príncep.

El tocador, més sobri que

la resta del moblatge, té la solemne companyia de dos canalobres en fusta daurada.

El decorat de les parets, els mobles accessoris, el dosser, completen un conjunt de singular riquesa capaç per un igual de satisfer les exigències d'un gust refinat i d'una tendència pomposa.

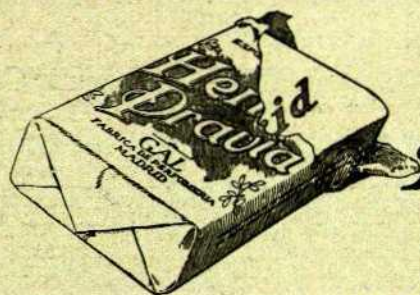

¿Que ens diuen les ratlles de la mà?

En altre temps es pretenia llegir en elles el pervenir. Avui, molt més que aqueixes ratlles, ço que ens interessa i sedueix és la suavitat, la blancor i la

fragància exquisides que el Sabó Heno de Pravia comunica a les mans que l'usen. És el predilecte de totes les persones de bon gust.

Heno de Pravia

Es un sabó pur, sense barreges ni adulteracions de cap mena. El seu inconfundible perfum es manté tan intens al final com al principi de la pastilla. Si

observarà, en consumir la tercera, que amb el temps ha millorat en duresa i fragància. El veredict del públic és unànim en reconèixer aquestes bones qualitats.

1'50 ptes: pastilla

Demana a les perfumeries i drogueries. - Perfumeria Gal. - Madrid

PURÉ PERMANYER.

El millor aliment per a nens, ideal en època de creixença. Per sa fàcil digestió i per el seu poder nutritiu està indicat además als malalts del estómac i convalecents d'ensfermetats greus.

PARA DISOLVER
EL
ÁCIDO ÚRICO
NADA MEJOR
QUE LA
**PIPERAZINA
MIDY**

LOS QUE SUFREN DE ARTRITISMO, REUMATISMO, GOTA, CÓLICOS NEFRÍTICOS, CUANDO LA ORINA ESTA COLOREADA Y CARGADA DE ARENILLA, NO DUDEN EN HACER UNA CURA DE PIPERAZINA MIDY, LA MEJOR Y LA MAS ECONOMICA POR SER LA MAS ACTIVA

FORN DE MONTSERRAT

(NOM COMERCIAL REGISTRAT)

PASTISSERIA
BOMBONERIA
CONFITERIA
LICORERIA
OBJECTES
D'ART

Passeig de Gràcia, 96 - Telèfon 11 G.
BARCELONA

CASES QUE RECOMANEM

JACINT AVILA

Decoracions :: Armadures, estopa i guix
Passeig de Sant Joan, 73 : Telèfon 306 S. P.

J. VILAPLANA

ÓPTICO - Ejecución rápida en las fórmulas
de los señores Médicos oculistas.
PELAYO, 16

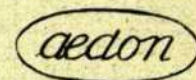
ACADÈMIA COTS

COMERÇ, IDIOMES, ETC.
Carrer dels Archs, 10 :: Telèfon 5041 A.

CICLOS
MOTOS
SPORTS **SANROMÀ** Balmes 62
Tel. 1445-A
Barcelona

MAGATZEMS POMPEYA

Mobles de totes classes. Especialitat en mobles americans
per a despatx - SALMERON, 75 - Telèfon G. 1746

PIANOS, AUTOPIANOS
I ROTILLES
Passeig de Gràcia, 62

EL MARINO - Relotgeria

de JAUME FONOLLOSA - Canvis Vells, 8
El millor rellotge que bat els segons, marca ALPINA

VINS SABATÉ VILAFRANCA a 0'50 litre
en garrafes, barrilets, etc., etc.

Per a encàrrecs: **F. García Ruano**

Carrer Làuria, 100 - Telèfon 1614 G.

FÀBRICA DE PRODUCTES CERÀMICS
RAJOLES I ARTICLES DE CONSTRUCCIÓ

CASIMIR VICENS

Despatx: Carrer de Tallers, 72

Fàbrica: Carrer de Benavent,
pròxim a Travessera (Sans)

TELÈFON 5090 A.

BARCELONA

Demostracions

Receptors «La Antena», de cristall i vàlvules, garantitzen la recepció. Tot el referent a Radiotelefonía, a preus veritablement sense competència.

CLARÍS, 40

(Xamfrà carrer Diputació)

BARCELONA

Casa especialista en confeccions i instal·lacions d'Antenes per personal idoni

Audicions

Seccions de remeses a províncies i de consultes, a càrrec de Don Manuel Marín, Cap d'Explotació dels Telèfons de la Mancomunitat de Catalunya

No sofreixi morenes!...

estrenyiment, fistules, gasos o qualsevol derivació del ventre. A pesar dels seus pessimismes vostè deu reaccionar. Refusi tot medicament intern, ja que ignora llur acció directa. Utilitzi per a guarir totes les alteracions del recte, nostre LUX, SENSE METGE, SENSE MEDICINES. El seu efecte és immediat i s'ns la més petita molèstia, ja que acciona durant la son.

Canada, 7

Demani fulls, juntant segell de 35 a cèntims, a Institut Ortopèdic Sabaté i Alemany

Vostè no ignora que per a escriure bé, és necessari una bona tinta, i la millor de totes és la marca anglesa

W. V. Fischer

insuperable tinta blau-negra, d'un alt rendiment per a oficina

Demani-la a l'Agent general,

Josep Genís Rovira

Corribia, 2 - BARCELONA

DEPILATORIO BORRELL

Sens molèstia treu el pèl o pelussera i mata la rel sens irritar el cutis

A. BORRELL

Assalt, 52 - BARCELONA
i en totes les perfumeries

Sarna i Ronya

es curen en 10 minuts amb l'acreditat

SULFURETO CABALLERO

CROSTES - PEGADELLA
ERUPCIONES DELS INFANTS
es curen amb rapidesa amb
DEPURATIU INFANTIL
i PASTA POROSA

VENDA:

Farmàcia Caballero

Assalt, 86. - BARCELONA

I A TOT ARREU

Sensacional!

Nou sistema de massatge per a evitar la feridura, tuberculosi, paràlisi, arterioesclerosi, enteritis, restrenyiment, neurastènia. Ventres deformats i defectes físics.

V. L. FERRÁNDIZ

Ex-intern de Sanatori du Lèman (Suïssa)

Mallorca, 236 (prop de la Rambla)

TARDES

Aparells fotogràfics de les millors marques - Gran assortit en tots models

ICA - NETTEL - GOERZ
ONTOSCOPI - BUSCH

Secció especial de RADIOTELEFONIA - Aparell receptor BERRENS P. B. 3 de 3 làmpares per a la recepció dels concerts europeus i americans en alta veu. Preu: 375 pessetes amb làmpares — DEMANEU CATÀLEGS

Pérez y Sabat

Fontanella, 18 - Tel. 356 A

FLUJO BLANCO

SALES TIMOLADAS
DE
MEDIANA DE ARAGÓN

CURAN, PREVIENEN las ENFERMEDADES ESPECIALES de la MUJER
VEASE EL MODO DE EMPLEO EN EL PROSPECTO INCLUIDO EN CADA CAJA
Pídanse cajas "SALUS de MEDIANA de ARAGÓN"
Caja de 6 bolsitas Ptas. 175 en Farmacias

Josep Sauleda

FÀBRICA DE LONES

Lones de tots els gruixos i amplades, per a cobertes de carruatges. Lones impermeables en color per a capotes d'automòbils. Lones per a velams, vaixells, encerats, cobertes de vagon, tendes de campanya, platja, etc. Lones en colors sòlids per a pavellons de magatzems i cases particulars. Fabricació en gran escala de teles per a tota classe d'espardenyes i calçat

SANT POL DE MAR

(BARCELONA)

NEURASTENIA : DOLORS DE CAP

DEBILITAT NERVIOSA

ES CUREN AMB

FOSFANOL VIAN

(ELIXIR O GRANULAR)

que és un reconstituent de primer ordre i un excel·lent tònic muscular indispensable en les convalescències

FARMÀCIA I LABORATORI

EL SIGLO

Sant Pau, 33 (davant Mendizàbal) Barcelona

COMPANYIA ANONIMA DE PRODUCTES QUÍMICS

MONCADA, 23 — BARCELONA — TELÈFON 31 A.

Àcid sulfúric especial per a acumuladors : Aigua bi-destil·lada

ESPECIALITATS

Àcid sulfúric
Àcid muriàtic
Àcid nítric
Sulfat d'alúmina
Sulfat de ferro
Sulfat de sosa
Sulfat de zenc

Àcid sulfúric, clorhídric, nítric i amoníac puríssims. — Àcid sulfúric especial per a acumuladors. — Àcid muriàtic especial per tartrats. — Àcid muriàtic especial per a curtits. — Àcid nítric especial per a metal·laris

Bisulfat de sosa
Sosa càusticalíquida
Sulfur ferrós
Aigua bi-destil·lada
Mini de plom
Litargiri
Alums

La casa de la goma

Senyores!

No deixin de
comprar les
seves faixes
a

**Au corset
Elegant**

Que les ven
des de

9 pessetes

Plaça Santa Anna, 4
BARCELONA

Carles Tutusaus

Optic-fabricant

ESPECIALITATS:

Ulleres per a auto : Montures Conxa
Montures Galalithe : Montures xapa-
des d'or de 18 quilats : Cristalls tòrics
Cristalls Felegich : Binocles per a
teatre i camp : Baròmetres : Termòme-
tres : Estoigs : Lupes : Cadenes : Gra-
duació gratis de la vista

BOQUERIA, 22 RAURICH, 2
BARCELONA

FLY-TOX

El
insecticida
ideal

Es comple-
tament in-
ofensiu, olor
agradable,
no embruta.

**Mata: mosques,
mosquits, pu-
ces, escarabats,
arnes, xinxes,
formigues, etc.**

Per 4'85 pessetes tindrà
vostè un flascó de 8 unces
amb son polvoritzador de
boca. No necessita res més
per a una bona aplicació.

De venda en les principals Drogueries

Agent general:

J. COLL, Còrcega, 269 - BARCELONA

